

ZAVOR

KULTURNÉ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS ZÁŘÍ • SEPTEMBER • WRZESIĘĆ • ČÍSLO 9/1976 ROCNÍK 19 cena 1. zł

Září. Ze strniště fouká vítr;
obilí je na sýpce, slavíme
dožinky

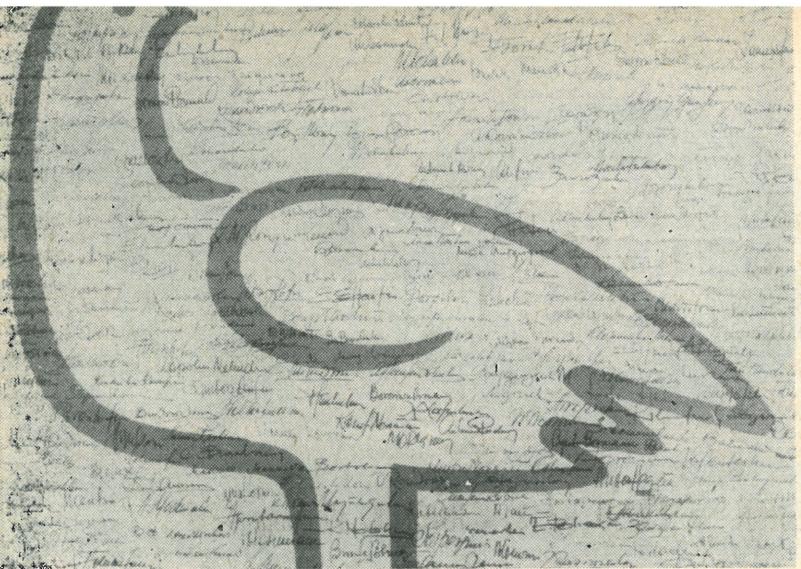

DIEVČA V LETNOM POLI

JÚLIUS LENKO

Sviežemu vetru nadkladá si lice,
volne sa okamihu oddáva.
v omamnej slasti klopiac mihalnice,
jak leto rozkošná a voňavá.
Navôkol zlaté more klasov hrá sa,
príbojom nemým špliecha z úvratí,
a ona v ňom, jak vília prostovlasá,
celý svet túži zovriet v objati.

Ach, sokoliček, kdeže let fa vodi?
Nad toto more vznes sa, nad ním krúž!
A keď ta schytia znaveného mdloby,
jak na halúzku zlietni na jej hrud.
Prileť si k roztúženej sokolici,
neboj sa bludných strán ni úrazu.
Cervené maky horia na jej lici,
tie zdaleka ti cestu ukážu.

AKTUÁLNE NA NAŠEJ PLANÉTE

Dnes už slávnu „holubicu mieru“ nakreslil Pablo Picasso pri príležitosti stretnutia intelektuálov v auguste 1948 roku vo Vratislaví. Práve vtedy sa zrodilo povojuové, dnes už masové a celosvetové hnutie pôsobenia v prospech mieru. Hnutie obrancov mieru počítajúc od I. svetového kongresu obrancov mieru, ktorý su súčasne konal v Paríži a v Prahe trvá už 27 rokov a napriek tomu, že vzťahy na svete sa menili, ideia boja za mier vôbec nestratila na aktualite.

Staršie pokolenie si pamäta vyhlásenie I. štokholmskej výzvy Svetovej rady mieru. Bolo to v 1950 roku, keď studená vojna dosiahla svoj vrchol a hrozba atómovej vojny bola veľmi reálna. Práve vtedy 500 miliónov ľudí, v tom 18 miliónov Poliakov, podpísalo túto výzvu. Celkom spravne sa usudzuje, že tento mohutný hlas svetovej verejnej mienky celkom iste mal vplyv na činnosť mnohých politikov a zasa to malo vplyv na krízu „studenej vojny“ a smer na uvoľnenie napäťia vo vzťahoch Východ — Západ.

V súčasnosti v septembri obvykle spomíname druhú svetovú vojnu rozprútanú nemeckým fašizmom a jej hrôzostraňné následky a akosi automaticky všeobecne pocitujeme význam mieru, na ktorý — ako to dokázali dejiny — nemôžu pasívne čakať, ale sa oň musí bojať. Treba budť bdelosť v tejto veci a odhalovať tie sily — žiaľ ešte aj dnes existujúce a reálne — ktorých cieľom je zastavovanie všetkého, čo prospieva koexistencii a uvoľňovaniu napäťia tak politického, ako aj militárneho.

Minulý rok v júni Predsedníctvo Svetovej rady mieru zverejnilo II. štokholmskú výzvu. Opäť široko rozprestrela krídla a letí nad svetom symbolické znamenie mieru — Picassova holubica. Táto druhá výzva totiž jednoduchými slovami opäť upozorňuje na o.i. tieto aktuálne problémy našich čias, čítame v nej: „Preto, aby uvoľnenie napäťia čo najskôr sa stalo neodvratiteľné; preto, aby ustanoviť medzinárodný ekonomický poriadok — zadržme preteky v zbrojení. Zjednoťme sa v úsilí o zakazanie použitia akejkolvek jadernej zbrane a iných zbraní hromadného ničenia! Zjednoťme sa v úsilí o všeobecné a úplné odzbrojenie! Zjednoťme sa v žiadosti okamžitého zvolania Svetovej konferencie o odzbrojení!“

Svetr' storočia po I. štokholmskej výzve milióny ľudí rôznych názorov, národností, vierovery, farby pokožky, rôznych povolaní podpisalo a naďalej podpisuje II. štokholmskú výzvu s vedomím a pochopením pre potreby takejto činnosti. Pod tými istými heslami sa jednotia ľudia dobrej vôle odpovedajú na ďalšiu v poradí výzvu Svetovej rady mieru a opäť vo svojej mase sa stávajú silou, ktorá má vplyv na rozvojové smery našej planéty. A keď si uvedomíme, že hnutie obrancov mieru sa dnes zaoberá nielen problémami bezpečnosti, odzbrojenia a mieru, ale aj apartheidu, boja proti neokolonializmu, súčasným hospodárskym vzťahmi a mnohými inými otázkami politického, hospodárskeho alebo spoločenského významu, tento hlas miliónov iste zaváži v zdolávaní pálivých a pre svet nebezpečných problémov.

Poľské mierové hnutie značne prispelo k prípravam II. štokholmskej výzvy. Pred vyše rokom účastníci zasadnutia Predsedníctiev Celopoľského mieroveho výboru a Poľského spoločenského výboru pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe podpisali vo Varšave II. štokholmskú výzvu. Mnohí občania našej krajiny dávajú do tlače výpovede v súvislosti s II. štokholmskou výzvou, v ktorých vyjadrujú hlbokú vôle bojať za všetky tie ideály, ktoré obsahuje toto mierové poslanie. S uspokojením sa u nás konštatuje, že výzva na svetovú verejnú mienku, vlády, parlamenty a všetky organizácie sa stretáva so širokým ohlasom na celom svete. Kampaň zbieranania podpisov pod novou výzvou zahrnula už vyše polovicu krajín zemegube.

Zahraničná politika socialistických krajín, v tom zahraničná politika ľudového Poľska od samého začiatku smerovala k upevňovaniu mieru a bezpečnosti vo svete, ako aj mierovej spolupráci medzi národmi. Od slávneho leninského Dekrétu o mieri po dnešný deň, keď sa realizujú zásady charity mierovej koexistencie z Helsinkiek, ktorú podpisalo 35 štátov, komunisti stojia na čele boja za mier, za uvoľňovanie napäťia a odzbrojenie. Práve toto ich jednoznačné stanovisko a postoj obohacuje široké, celosvetové spoločenské hnutie obrancov mieru.

Výsledky tejto spoločnej pôsobnosti v prospech mieru sú zrejme. Výsledké dosiahnutie v priebehu 25 rokov od I. do II. štokholmskej výzvy obsahujú nádeje do budúcnosti. Nádeje mimoriadne potrebné tým, ktorí ešte dnes znášajú vojnové utrenia, trpia následkom rasovej alebo neokoloniálnej politiky. Mysliac o nich násobime našu pôsobnosť, našu aktivitu. Keď bojujeme za nový, správny obraz sveta bez vojny, hladu a iných nešťastí zároveň bdíme, aby určité doterajšie kladné premeny sa stali trvalými, neodvratiteľnými a všeobecnými pre všetkých, a je nás. Ľudí, ako to určili dňa 27. marca t.r. o 21 hod. 15. min. „hodiny pre sčítanie obyvateľstva“ v Chicagu, už štyri miliardy.

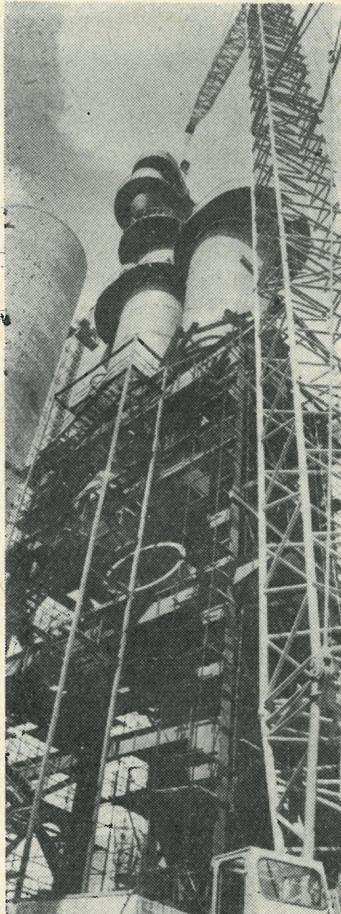
M.K.

ELEKTRÁRNA S VLASTNÍM PALIVEM

K nejvŕstším sovětským vodným elektrárnám na princípe hydroakumulace (1,6 miliónu kW) bude patrī elektrára, ktorá sa stave poblíž Kaunasu. Její vratné agregáty bude v noci pohánēť prebytečná energie ako čerpadla, takže budou zásobovať vodný nádrž ve výši 100 metrov. Ve dne je roztočí proud vody. Toto technické zařízení zajistí každoročnú výrobu 2 miliard kWh a pomôže zlikvidovať špičkové výkyvy v energetickém systému severozápadu SSSR. Před druhou svetovou válkou zaujímala Litva množstvím elektriny jedno z posledních miest v Evropě. Dnes se zde na jednoho obyvateľa vyrábí víc proudu než napríklad v Itálii.

Ceskoslovensko patrí k průmyslově nejvyspělejším zemím sveta. Na výstavbu mest a průmyslu se spotrebujete obrovské množství cementu. Na snímku nahoře zleva: jedna z nejnovějších a nejmodernějších cementáren ČSSR v Záhorí na západním Slovensku.

DEMOGRAFICKÉ VÝHLEDY EVROPY

Ačkoliv obyvateľstvo Evropy stále roste a blíží se k 750 miliónom, zkoumají demografické údaje naznačující, že během 30 let bude úroveň růstu obyvatelstva ve větší části evropského kontinentu statická.

Uvádí se to ve studii Povaléčné demografické trendy v Evropě a výhled do roku 2000, kterou připravila Evropská hospodářská komise, orgán OSN.

Taková situace byla mimořádně řídkým jevem v období zaznamenané historie pro jednu zemi a unikátní pro celou velkou světovou oblast, říká se ve studii. Odbornici mají za to, že vzhledem k tomu, že průměrná délka života se dnes v Evropě pohybuje mezi 70 — 75 roky, nelze předpokládat významnější vzestup v tomto směru.

V Evropě přibývá velmi málo dětí. Přirůstky představují asi třetinu světového průměru. Kdyby tato tendence pokračovala, byl by počet narození a úmrtí v rovnováze anebo počet úmrtí by začal převažovat. Současně výkonné složení evropského obyvatelstva je však stále výhodné z hlediska jeho růstu, takže snížování počtu obyvatel před koncem století nelze očekávat s výjimkou dvou nebo tří zemí.

Pro zbyvající část století bude v evropském měřítku podle citované studie charakteristicky růst obyvatel starších 60 let; jejich počet vzroste o čtvrtinu. Počet obyvatel starších 75 let do konce století asi o polovinu.

Evropská populace školního věku se početně bude držet na stejné úrovni anebo lehce poklesne v příštích nejméně 15 letech. Počet těch, kteří začnou pracovat ve věku 15—19 roků, se v příštích 20 letech mírně zvýší.

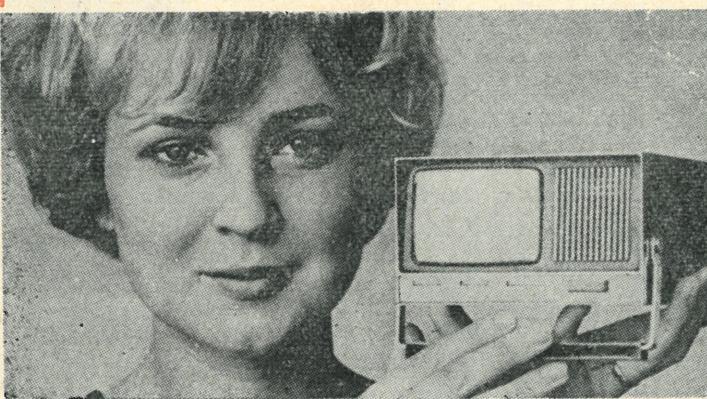
NA JAGELLONSKEJ UNIVERZITE v Krakove skončila Letná škola poľského jazyka a kultury. Vzdělávalo se na nej 500 osôb poľského pôvodu.

VÝŠE 200 TISÍC BYTOV v mestách a na vidieku majú stavbári odovzdala do užívania tento rok. Je to 9 perc. viac ako vlni, pričom nové byty budú mať väčšiu úžitkovú plochu a budú aj lepšie vybavené.

PRZEWORSK v Przemyślskom vojvodstve bol dlhé roky příkladem hospodárenia a obratnosti. Toto mesto bolo zároveň celopoľským majstrom hospodárenia 30-ročia.

TELEVIZOR NA DLANI

Sdružení MONOLIT v Běloruské SSR zahájilo sériovou výrobu nového mikrotelevizoru. Váži asi kilogram, obrazovka má 46 × 64 milimetrů. Tento malíčký televizor bezvadne emituje černobílý program na dvanašť kanálech. Je to ideální aparát do auta. Napajení střídavým proudem 220 V ze sítě i z akumulátoru (12 V). Na snímku: nový sovětský miniaturní televizor se vejde na dlaní. Snímek V. Mereževič

Tento rok sa na prvé miesto dostal Lubaczow, ktorý sa taktiež nachádza z tomtoto vojvodstva.

TRANSSAHARSKÁ AUTOSTRÁDA

Nepretržite sa pokračuje na výstavbe ďalších úsekov transsaharskej autostrády. Už zanedlho bude možno precestovať autostrádu tisíce kilometrov, oddeľujúcich Južnú Afriku od strednej časti čierneho kontinentu. Odovzdanie do užívania južnej časti diaľnice otvorí novú stránku v dejinách hospodárskej a politickéj jednoty afrického svetadielu. Transsaharská autostráda sa stane jednou z najdôležitejších dopravných tepien na svete.

ZEMĚDĚLSTVÍ VE SVĚTĚ

Organizace pro výživu a zemědělství (FAO) odhaduje letošní světovou produkuji pšenice a krmného obilí na 1084 milióny tun. Je to o 7% více než v roce 1975, kdy sklizeň byla poměrně nízká. Podle první prognózy expertů FAO dosáhne světová sklizeň pšenice 384 milióny tun oproti 353 miliónům tunám v roce 1975 a produkce krmného obilí se má letos zvýšit na 700 miliónů tun ze 662 miliónů tun v minulém roce. S vyšší sklizeň počítá Asie, severní Afrika a západní a východní Evropa. Ve Spojených státech amerických poškodily úrodu ozimé pšenice nepříznivé povětrnostní vlivy.

TURISTIKA MEDZI ČSSR A PL'R

Rok-ročne rastie turistická výmena medzi Poľskom a ČSSR. Predpokladá sa, že tento rok navštíví našich južných susedov 1,3 milióna občanov PLR a do Poľska pride 1,2 milióna hosťov z ČSSR.

Väčšina z nich prichádzá k poľskému moru. Pre občanov Československa, ktoré nemá prístup k moru, je to veľmi atraktívne. Preto ani neprekupuje, že Čedok sa všemožne usiluje zväčšiť počet rezervovaných lôžok na pobreží a výmenou ponúka poľským turistom mnoho zaujímavých trás a miest pobytu v ČSSR. Predovšetkým na horách, ale nielen tam.

Okrem Prahy, Bratislavky, Plzna či Brna možno napr. navštíviť Tábor, alebo Jičín, ktorý všetci poznáme z televízneho seriálu o Rumcajsovi. 10 km od tohto mesta je do konca hostinec U Rumcajsa a v jednom ľístku je Cypiskové jedlo.

Okrem normálnych výletných trás a rekreácií Čedok ponúka hostom zo zahraničia trojtýždenné pobytové v kúpeľoch. Minulý rok túto možnosť využilo napr. 1000 baníkov z Poľska. Možnosti rozšírenia tejto formy turistickej výmeny sú značné. Podobne ako vôbec perspektívny zväčšenie počtu poľských turistov v Československu.

Hotelová základňa ČSSR je veľká a počíta 280 000 lôžok. Tak v elegantných Interhoteliach, ako aj na 200 campinguoch. Stále pribúdajú miesta v reštauráciach a jedálňach.

Je zahodno vedieť, že v ČSSR prakticky neexistuje deľba na sezónu a mesiace mimo sezóny. Po celý rok trvá v tejto krajine turistická sezóna a každý ročné obdobie má svoje atrakcie. Možno ich využiť keď prejdeme jeden z 19 hranicných prechodov, na ktorých spoločná colná prehliadka značne urýchluje vybavenie formalít.

DEVÄŤ SEPTEMBROVÝCH ÚVAH

O VARŠAVE

I.

Leto už končí a vo Varšave stále väčšia tlačenica. Avšak nie sú to iba Varšavania, ale stále ešte turisti z rôznych stran našej krajiny a z cudziny, ktorých príťahuje naše hlavné mesto. Všetci navštievujú turistické trasy, obdivujú početné pamiatky, zapĺňajú hotely a obliehajú reštaurácie. Sú medzi nimi individualisti, ktorí so sprievodcom a mapou v ruke sami si radia na varšavských uliciach; iní radšej chodia so sprievodcom, ktorý spravidla zachriplutím hlasom vysvetluje čo je čo a kto je kto v našom najdôležitejšom meste.

II.

Pre nás Varšava v septembri, to je zároveň aj trochu iná Varšava. Tá, na ktorú v roku 1939 padali nemecké bomby. Aj tá, ktorá bojovala od septembra 39 do každého ďalšieho septembra v rokoch okupácie. Konečne tá, ktorú hitlerovci totálne zničili, ktorá sa znovuzrodila a v každom pojnovom septembri bilancovala národné dielo znovuvýstavby. Dnes je krajšia ako kedykoľvek. Každý nový september, tohočný už tridsiaty druhy po vojne, vyznačuje jej rozvoj a určuje jej ďalšiu modernizáciu.

III.

Najstaršího sprievodcu po Varšave napísal veršom Adam Jarzębski a venoval osvetenemu pánu starostovi Adamovi Kazanowskému. Bol vytlačený v roku 1643. Je to prvý, obšírný popis Varšavy a vtedy pozoruhodných objektov. Odporúča vtedajším návštěvníkom, aby si pozreli tie isté ulice, ktoré aj dnes sú najatraktívnejšie, teda Staré mesto a jeho okolie, Krakowskie Przedmieście — peši. A koňovo výlety do Ujazdowa cez Tamku a Solc. Samozrejme odporúča sa aj, kvôli odpočinku, prechádzky nad kráľovou poľskou riek — Vislou.

IV.

Dnešný, najnovší sprievodca — informátor Všetko o Varšave, ktorý v roku 1975 vydalo vydavateľstvo Šport a turistika, už v úvode upozorňuje, že obsiahnuté v nám informácie môžu byť neaktuálne. Tak rýchlo sa Varšava mení. Je to charakteristická pravda. Ako huby po dáždi vyrástli naposledy veľké investície hlavného mesta také, ako Trasa Lazienkowska, Centrálna stanica, Wislostrada, nové obytné štvrti a hotely.

V.

V tomto sprievodcovi, podrobnom ale strieľnom, najatraktívnejšie trasy pre návštěvníkov sú tie isté, ako v najstaršom sprievodcovi ponúkal Adam Jarzębski. Ale každý si uvedomuje, alebo mal by si uvedomovať, že architek-

tonické pamiatky, ktoré obdivuje, boli po vojne rekonštruované. Skoro všetky totiž boli zničené.

VI.

Varšava bola jedným z tých mest na svete, ktoré hitlerovskí okupanti najkrutejšie zničili. Po likvidácii Varšavského povstania celé obyvateľstvo vysťahovali a zvláštne jednotky Vernichtungs — Kommando tri mesiace plánovali uskutočňovali posledný akt zničenia nášho hlavného mesta. Na to sa nesmie zabúdať, to sa musí pripomínať, nielen v septembri.

Strašný je tento teror a beštialita okupantov preložená na rež čísel. Hitlerovci zničili 85 percent zástavby a mestských zásob. Zničených bolo 90% architektonických pamiatok, 95% diadiel a kín, 70% osvetových objektov, 90% nemocní a všetky mosty. V rokoch 1939—1944 zahynulo okolo 800 000 obyvateľov Varšavy. Na triste popraviskách hlavného mesta sú dnes pamätné tabuľky.

VII.

V hlavnom meste sú štyri cintoríny z druhej svetovej vojny. Cintorín vo Wawrze založený v roku 1939, na ktorom spia svoj večný spánok vojaci Poľskej armády, ako aj 107 obetí prvej masovej popravy uskutočnenej dňa 27.XII.1939 — civilní obyvateelia Wawry. Cintoríny varšavských povstalcov vo štvrti Wola a Powsin. V Aleji Zwirki a Wigury sa nachádza cintorín

vojakov Sovietskej armády, na ktorom, v hromadných a individuálnych hroboch pochovali 21 668 sovietskych vojakov, ktorí padli v boji za našu Varšavu.

Nikto nemôže vrátiť život padlým a zavraždeným, ale ani nikto a nič nedokáže vymazať z našej pamäti spomienky na tých, ktorí za naše mesto priniesli najväčšiu obet.

VIII.

Medzi mnohými pamätkami dva spôsob akoby zvláštne spona. Na Wybrzeżu Kościuszskom, oproti ul. Tamka, stojí pomník Sirény. Postavený v roku 1938 podľa návrhu L. Nitschového. Sochárka bola modelom mladá poétky Krystyna Krahelská, ktorá padla v povstani ako vojak AK. A Varšavská Nike — pomník Varšavských hrdinov z rokov 1939—1945 na Placu Teatralnom, ktorého autorom je M. Konieczny, a ktorý odhalili 20. júla 1962. Tiež toto pamätník vzbudzuje spomienky, rodia zamyslenie.

IX.

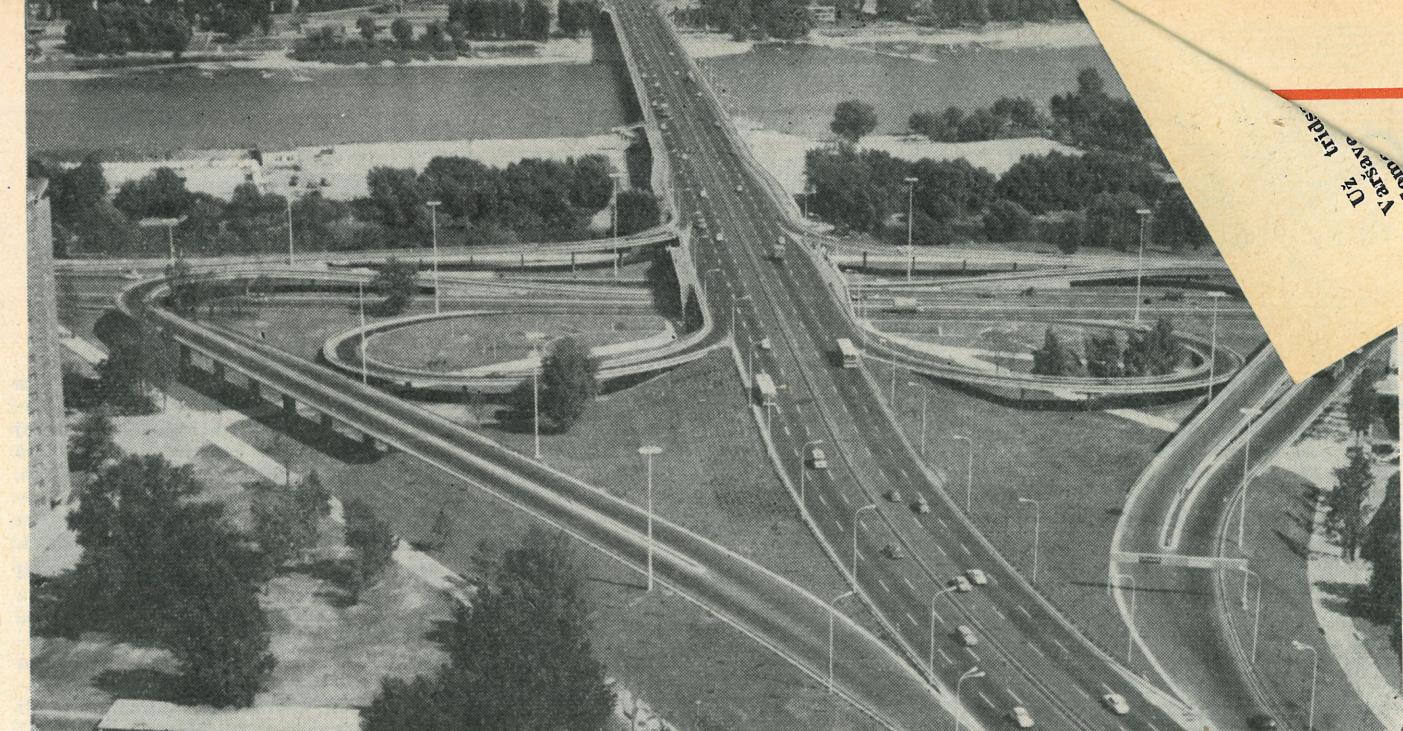
A okrem toho Varšava je mestom zelené — 5300 ha čiže 34 m² na jedného obyvateľa. Teraz, v septembri, stromy strelí pod nohy chodcom koberec prekrásnych farebných listov. Zbierajú ich deti, pokolenie, ktoré žije v dobe nádhery nášho hlavného mesta. A ktoré bude obohaciať jeho dejiny novými chvályhodnými faktami.

M. BRZOZA

BREDA

Na vojenskom cintoríne je vždy vela kvetov.

Varšavská Trasa Lazienkowska z vtácej perspektívy

Foto: CAF — D. Gladysz

Na mape vojnových ciest poľských vojakov v rokoch 1939 — 1945 holandské stotisícové mesto Breda je označené charakteristickým symbolom poľských husárskej krídel, aké boli znamením tankových jednotiek. Totiž Breda, nachádzajúca sa v dosahu útoku spojeneckých vojsk smerujúcich k ústiu Moesely, bola osloboodená Prvou tankovou divíziou pod velením generála Stanisława Maczka. Bolo to 29. októbra 1944. Bojová cesta tejto divízie viedla cez Francúzsko, kde zviedla slávny boj pri Falaise, potom cez Belgie a Holandsko do Nemecka.

Spomienky na vojnové roky a na vojakov oslobodzujúcich mesto sú v Brede živé a s úctou kultivované jej obyvateľmi. Badateľným dôkazom je pomenovanie jednej z ulíc menom gen. Maczka, ako aj umiestnenie v centre mesta hitlerovského tanku, ktorý dobyvatelia nechali tuna na pamiatku dňa oslobodenia, čo oznamuje tabuľka nachádzajúca sa pri tanku.

Na okraji mesta sa nachádza cintorín, na ktorom sú pochovaní vojaci, ktorí padli v boji o Bredu. Medzi vojenskými hrobmi sa týči pomník s nápisom Za vašu a našu slobodu v poľskej a holandskej. Cintorín je krásne upravený, v lete hroby tonú v záplave kvetov. Je to zásluha tak poriadku milovníkov Holanďanov, ako aj početných tamojších Poliakov, medzi ktorými je hodne odbojárov druhej svetovej vojny.

Pri cintorínskej bráne sa nachádza schránka s pamätnou knihou, do ktorej sa zapisujú hostia z Poľska navštievujúci cintorín. Našiel som tam podpisy novinárov a vedeckých pracovníkov, študentov, ktorí cez prázdniny putovali po Holandsku, členov umeleckého súboru, ktorý predvádzal tuna poľský folklór, diplomatov a ľudi nav-

števujúcich v Holandsku svojich príbuzných a známych.

Breda je pekné mesto v severozápadnom Holandsku, ktoré má vyše 700-ročné tradície. Rozvinul sa tuna hutnícky, strojársky, chemicky, textilný a potravinársky priemysel. Avšak ten-

to bohatý hospodársky život sa nepociťuje na uliciach v centre mesta, kde medzi lákavými výkľadmi obchodných pasáží sa prechádzajú pokojní a zámožní obyvateľia tejto nízinnej krajinu.

Text a snímky: ROMAN WYSOCKI

Pohľad na obchodné centrum.

Už tridsaťtyri rokov bývam vo Varšave, v tej istej ulici, v tom istom dome. Prežila som tu väčšiu časť svojho života a tu som napísala aj väčšiu časť svojich literárnych prác. Býva tak dlho v jednom meste, keď iní vystriedajú za svojho života desiatky bytov, miest, krajín — zdalo by sa nudné a jednotváre. A jednako, keby som napísala román a zostala iba pri historii toho domu, ukázalo by sa, že je to patetická história mesta, história Poľska, a napokon história človeka takmer so všetkými znakmi jeho osudov tak osobných, ako spoločenských. A boli by to pestré príhody. Vezmieme hoci len výhľad z okien izby, v ktorej pracujem. Koľkokrát som pri pohľade von v ubiehajúcich rokoch opakovala ako refrén slová z Mickiewiczovej básne Sen (z Byrona): „Tu nastala zmena v scenérii môjho výhľadu...“

Porozprávajme teda historiu toho výhľadu.

Tamto, vtisnuté medzi budovu kedy-si Rontalerovej školy a chrby činžiakov na Poľnej ulici, a na druhej strane — medzi vyústením Jaworzyńskiej a blokmi domov na bývalej ulici 6. augusta, stáli pred mojimi oknami tri domčeky, ale ja som dovidela len na prvý. Dva ďalšie boli skryté za ním a len náhodou som ich neskoršie objavila. Domček oproti mojim oknám bol typický statkársky dom, akých bolo veľa vidieť na predmetiach hlavného mesta ešte na začiatku tohto storočia. Strecha zo starobylej vlnitej škrídlice hrala rozličnými odzieňmi červene, po desať okien na priečeli, na poschodi i na prízemí, drevená veranda peknej sivej farby od staroby, všetko husto obrazené divým hroznom, ktoror sa vinulo až na červenoustú strechu a opletao okná tak, že sa blyšťali v zeleni sta rybníčky medzi krovím. Od tohto domčeka tiahla sa až pod moje okná bujná záhrada, plná ovočných stromov, zeleniny a kvetov, s láskou a starostlivo opatruvaná. Trochu ďalej pri muroch školy stáli nízke hospodárske staviská oddelené od sadu latkovým plotom. Vždy tam kotkodákali kury, kikiríkali kohúty, kvákali kačky, občas zagrúlilo prasa. V záhrade bol, pravdaže, aj pes, ako bežali roky, čo raz iný. Pinčík, chrt, vŕčiac, jazvečík — poznala som ich všetkých tak, ako som naspäť poznala tváre a postavy ľudí, prevažne starých žien, ktoré sa zvratali medzi hydinu alebo chodili po záhrade. Bolo to takmer dedinské zákatie, panovalo tu ticho, na jar kvitli vrcholky hrušiek, v jeseni zlatli zrelým ovocím na úrovni mojich okien. Je pravda hneď vedľa bola budova školy, hlučná, rojaca sa deťmi a učilo sa v nej celý deň. Ale privykla som si na ten každú hodinu vybuchujúci hurhaj, rozbijajúci sa o plot záhrady ako diaľková vlna o pevnú priečradu. Ne-počula som ho, počula som voňavé, zelené alebo zasnežené ticho záhrady, ktoré bolo také veľké, že sa tímči zachytávalo všetok hurhaj mesta. Dlhoto tak trvalo, až „nastala zmena v scenérii môjho výhľadu.“

2

September roku tisíc deväťsto tridsiateho deviateho. Praskali obe ploty, oddeľujúce idyllicke ústranie od Jaworzyńskiej aj od bočnej uličky vedúcej na Poľnú. V záhrade zastal jazdecký oddiel, kone erdžali, obhrázali lístie zo stromov. Z verandy vyšla staršia paní v hnedom župane a zvláštne červených pančuchách. Podávala hulanom rajčiny z košíka. Nad záhradou hukot granátov a zavýjanie bombardovacích lietadiel. Jazda čoskoro odišla. Prišli noví vojaci, vyfali niekoľko stromov a do záhrady vtiahli batériu malých poľných diel. Aj tie čoskoro odišli, zanechali po sebe udlávené hriadky, polámané kry, trávnik rozrýty kolesami diel. Narastala hrôza obliehania. Pominula. Nastala okupačná noc, za ktorou, ako to už uprostred noci býva, tlel malý život, podobajúci sa práve domčeku a záhrade pred mojimi oknami. Tichá usadlosť pomaly si hojila rany. Ploty znova postavili, trávnik zarovnali a zasiali, hriadky upravili, škrídlice, ktoré spadli pri výbuchu bomb, nahradili novými a tie ihrali medzi starými čerstvým šarlátom, akoby na ne stále svietilo slnko.

V noci z dvanásťteho na trinásťtyri máj v štyridsiatom treťom roku domček i záhrada div nezmizli z povrchu zeme. Nálet sa začal okolo desiatej večer a trval asi dve hodiny a naša štvrt utrpela vtedy najviac. Bomba padla presne doprostred záhrady a vyryla

MARIA DĄBROWSKA

TU NASTALA ZMENA

hlboký kráter v trávniku. Keby, ako tvrdili „znalci“, nebola bývala najmenšieho kalibru, bola by nepochybne zmietla aj chatrý dvorček, aj stenu nášho domu, prevažne, spolu s izbou, v ktorej pišem. Zhadila len všetky škrídlice, ktoré nepridržiavalo svojimi výhonkami divé hrozno a premenila na sklený prach všetky okenné tabule. Ďalšia bola už poltonová. Zbúrala dom č. 15 v ulici 6. augusta, ktorého sa štítmi dotýkali dva domčeky záhradnej usadlosti; zapričinila požiar jedného z nich, zabila a za živa pochovala veľa ľudí. Cez väzbu strechy prvého domčeka pozabanej škrídel, bolo teraz vidieť strechy dvoch ostatných. Mihli sa po nich ľudské postavy pozlátené žiarou ohňa a plameň plieskali ani lodné plachty.

Aj túto skúšku trojdomečková usadlosť prekomala. Spálenú strechu opravili a všetky pokryli novými škrídlicami. Obloky zasklili, kráter na trávniku zasypali. Na jar štyridsiateho štvrtého roku domček ovinutý divým hroznom stál opäť taký tichý a pekný ako vždy a ešte viac zasnívany do svojej zdanlivu nezničiteľnej minulosti. Pravda, pri mojich oknach sa už nehojdali kvety vyrúbaných hrušiek, ale tým bujnejšie sa rozvíjal pod nimi skrytý striebリスト topol a obracal za vetrom biele spodky svojich listov; a tým nádhernejšie rozkvital ker tureckého orgvánu.

„Tu nastala zmena v scenérii môjho výhľadu.“

3

August štyridsiateho štvrtého roku. Povstanie! Znova odstraňujú ploty, ktoré oddeľujú záhradu od Jaworzyńskiej a Poľnej. Medzi školu a našim domom vyrastá barikáda. Chlapci v čiernych baretkách, robotníckych kombinézach a s bieločervenými páskami držia stráž, pohybujú sa po záhrade. Staršia paní v žltohnedom župane a červených pančuchách schádzala po schodach verandy a v rachote zúriaceho boja rozdávala povstalcom rajčiny z košíka.

V septembri sa objavil v záhrade prvy povstalecký hrob, po ľom druhý, tretí, štvrtý. Záhrada sa menila na cintorín, ako sa cintorinom stala na dlhé mesiace Varšava. Dom a mesto sme opústili práve cestou pomedzi tie tri domčeky, ktoré stáli pekne jeden za druhým v purpurovej záplave divého hrozna pod chmúrnou októbrovou oblohou, ešte aj teraz neporuše-

„Tu nastala zmena v scenérii môjho výhľadu.“

4

Rok tisíc deväťsto štyridsiaty piaty. Varšava je oslobodená. V prvých februárových dňoch, keď som stála pri okne svojej izby v záveji papierov, kníh a... snehu, dívala som sa na zasneženú, zablatenú neoplotenú záhradu cintorín. Hrob je už vyše dvadsať. Zomierali tu ešte po našom odchode v októbri. Ale už nieto ani stopy po hospodárskych staviskách, nieto domu ovinutého divým hroznom. Trčia len očadené múry s obdialníkovými dierami namiesto dvier a okien, cez ktoré vidieť hryb rumovisk. Vypálili tie tri domčeky, pamiatky po minulom storočí, v čase krutej zimy, v ktorej nepriateľ systematicky podpaľoval mesto, aby zostonásobil škody, ktoré spôsobil za povstania.

No teraz „zmeny v scenérii môjho výhľadu“ prebiehajú tak rýchle ako na otáčavom javisku. Urýchlene opravujú budovu školy; a už hučí davom detí a mládeže; už sa zasa v nej učí celý deň. Jedno gymnázium má vyučovanie ráno a druhé popoludní; večer spravoti pri petrolejkách, a potom už pri elektrickom svetle kypia životom rozličné doučovacie kurzy.

Bliží sa prvé povojnové leto. Zvyšky záhrady sa zelenajú, ako môžu a čím môžu. Divé hrozno sa znova vinie po sčernetých ruinách, bývale trávniky a záhon zarastajú bujnou burinou. Zarastajú ľu tiež hroby; ledva ich už rozoznáte pod záplavou lobody a kon-

ského štavelu. Bývalá záhrada sa stala zrazu miestom zábav a hier školákov a mládeže. S krikom neskrotnej radosti zo života behajú a skáču po hroboch, deptajú pozostatky padlých. Občas sa niektorý potkne o spráchnený krížik, narovná ho, zamyslí sa na chvílik a znova beží, znova kričí.

Do gymnázia v tej budove chodil popoludní môj trinástročný synovec a vojnový chovanec Jurek. Istého dňa mu ukazujem cez okno, ako deti behajú po hroboch. — Pozri, — vravím mu. — To sú hroby povstalcov. Zneucefujete ich vaším skákaním. Nemohli by ste ich upraviť? Starať sa o ne? Navrhni to, chlapče, v triede — Jurek sa červená. Je nesmelý. — Akosi nemáš odvahu, bojím sa, že ma ne послúchneš. Ale vieš čo, ty sa lepšie vyjadruješ. Napíš do školy list. — Dobré! Máš hľavu na mieste, chlapče. — Pišem teda list, ktorý má Jurek odozvať triednemu, aby ho v triede prečítal. Na druhý deň, keď v jesenný večer sedím za stolom a písam, vbehne Jurek rovno zo školy a kričí: — Tak čo? Videla si? — Roztržitá a vzdušná myšlienkami sputujem sa: — Čo som videla? Čo som mala vidieť? — Prepánačána, teta! — rozhorčuje sa rozčarovany. — Listy píšeš, a potom sa ani von oknom nepozrieš? Ved sme celé dopoludnie robili! Pozri, ako to tam vyzerá — Žiaľ, bola už tma. — Skoda, — zarmútli sa Jurek. — Ale aby si nezabudla pozrieť ráno, len čo sa zobudiš.

Len čo som sa zbudila, ako mi prikázal Jurek, pozrela som von oknom, a to čo som uzrela, predstihlo všetky moje očakávania. Cintorín bol celkom očistený od buriny. Všetky hroby obložené tehlami alebo kameňmi a ozdobené jesennými kvetmi. Kríže boli starostlivo narovnané a cestičky medzi hrobmi čisto zametené.

— Ste lapaji, — hovorím Jurkovi. — Ale ľahko z vás možno ľudí spraviť, hoci ma čertovsky vyrušujete pri práci. Nemohli by ste sa hrať na poli? Neprehovoril by si kamarátov? — Vykonám, — sfubil ochotne. Ale zrazu sa zamyslel a dodal vŕavo: — Vieš teta, mnohí moji spolužiaci boli na práciach v Nemecku alebo v Osvienčime, alebo v povstaní. Ja som najmladší v triede...

— No dobré, dobré. Rozumiem. Chod sa učiť, — poklepala som ho po pleci.

„Tu nastala zmena v scenérii môjho výhľadu.“

5

V istú decembrovú noc prišla do bývalej záhrady exhumácia skupina a na druhý deň po hroboch ostala len skyprená zem. V isté leto strhli lana mi nebezpečné zvyšky murov spred môjho okna. Samozrejme, mládež zo školskej budovy asistovala pri rozobrani a pomáhala ukladať hromady tehli. Že pritom neľutovala ani hrdlá ani plúca a kričala ako zmyslov zbavená, netreba ani hovoriť.

Potom som sa dívala, ako sa pod náporom rúk a nôh našich zdadných mládencov lámali zvyšky kríkov na zvyšku záhradky. Dívala som sa, ako v isté ráno ktosi prišiel a vytáľ a potom vyklčoval posledný strom, čo stál na tomto mieste, strieborný topoľ. Bývalá záhrada sa zmenila na tvrdou udupanú holinu, kde už nič neprekážalo mládeži šaliť pri hráčoch. A keďže sa pre nedostatok školských budov vyučovalo v školách na niekoľko zmien, holina celý deň prekypovala radosťou zo života malých aj veľkých detí národa. Prenikala do mojej izby dokonca aj cez dvojité zavrete okná, teda aj v zime. Chodník, vyšliapaný cez kopce ruín, bol výbornou dráhou pre sánočky, veľké mláky, zamírajúce na holine, sa menili na klziská, ba hrali na nich aj improvizovaný hokej. Hurhaj hier prestával len cez veľké dažde; preto som začala žehnať dni, keď bolo veľmi zlé počasie, hoci mám nadovšetko rada jasného oblohu. Hurhaj hier nemôžol v prvých rokoch po vojne — to zdôrazňujem — ani počas školských prázdnin. Menej ma trápili deti, viac — staré kone, čo hrávali futbal. Tupá ozvena kopanej lopty bola sprevádzaná takým krikom, akoby tu

prebiehal zápas za prítomnosti niekoľkotisícového davu. A trvalo to neraz celé popoludnie až takmer do desiatej večer. Mládež má dobré oči a v lete sa neskoro stmieva.

„Tu nastala zmena v scenérii môjho výhľadu.“

6

Tentoraz sa zmena nestala natoľko vo vonkajšej scenérii výhľadu pred mojím oknom, ako skôr v mojom vzťahu k tomu, čo sa teraz pred ním dialo. Začala som si jednoducho zvykať na ten zhon a hurhaj, začala som pozorovať a filozoficky hodnotiť jeho povahu. A tak dnes, po niekoľkých rokoch nového obdobia našich dejín, zhŕňam podstatné zmeny, ktoré sa stali dokonca na tých niekoľkých metrach výhľadu z mojich okien. Ako som už spomenela, hľav a vresk na holine trval sprvoti po celý boží rok. Až v štyridsiatom ôsmom a štyridsiatom deviatom som postrehla, že cez letné mesiace holina býva neraz po celé dni prázdna. Už i výhľad z mojich okien potvrdzoval, že značná časť detí odišla na letoviská alebo do letných táborov. V roku tisíc deväťsto päťdesiatom sa stalo, že som náhodou bola celý august vo Varšave. A po celý ten august bolo úplne ticho a pusto na holine pod mojimi oknami. Toto ticho nepotrebovalo zložitý komentár. Hovorilo jednoducho o tom, že tohto roku všetky deti a všetka mládež našej štvrti trávila prázdniny v letoviskách a letných táboroch. Táto prázdnota svedčila o pulzovaní novejho života, ktorého zákony vymietli mládež z prachu ruín a obnovy na polia a lúky, do hôr a k moru.

Druhou vecou, ktorá ma prinutila zamyslieť sa, bola povaha hier, ktoré ma vyrušovali. Asi prvé dva roky po vojne sa detváky hrali najčastejšie veľmi pochmúrne hry. Hrali sa na vojnu, chytanie a zatýkanie ľudí, ba aj na popravy. Najčastejším predmetom v rukách malých chlapcov boli drevné samopal a pištole. Dokonca aj dievčatá sa zúčasňovali takých hier, napodobňovali jednotvárné zavýjanie poplašnej sŕiny, výbuchy bômb, útek do pivnice atď. Neraz, keď som sa na to divala, ustarostene som rozmyšľala o tom, že nevymiznú vojny zo sveta, kym sa deti budú takto hrať. Dnes sa deti pod mojimi oknami hrajú už ináč. Ako dlho? Navždy? O tom rozhodne, ako sa ďalej budú hrať dospelí. Žiaľ, počula som, ako sa dievča sputovalo matky, či v obchode s hračkami možno kúpiť atómovú bombočku.

7

„Tu nastala zmena v scenérii môjho výhľadu“. Začala sa výstavba Marszałkowskej obytnej štvrti. Dlhší čas len rameno obrovského žeriavu s nákladom piesku alebo tehly posúvalo sa ponad pahorky ruín a vysoké kostry domov ulice 6. augusta (jedine ona sa „vrátila k minulosti“, keď prijala pôvodný názov Nowowiejska). Ale istého rána sa na holine pred mojím oknom objavili dve rýpadlá, dva mohutné buldozéry, objavila sa brigáda junákov zo Služby Poľsku — zazneli lornoz, v porovnaní s ktorým boli všetky doterajšie suchotom vánky, ale ktorý jednako len znášam oveľa lepšie. Možno preto, že tamten hurhaj bol akým si potvrdnením stavu ruín, a hukot strojov, ktorý teraz počujem, to je hľuk tvorivého úsilia. Vzrušuje ako voda životodarného žriedla, hoci tu vŕia len mračená prach. Ale okrem radosti, že aj naša dorázaná štvrt sa dostala na rad pri znovuvýstavbe, okrem nepokoja, ako to dopadne, vypukol v našom dome poplach, či ho nezbúraju. Sírili sa chýre, že ho zbúrajú, a to zanedlho, lebo tade povedie nová ulica, lebo „už chodili a merali“ atď. Rozvaha volala: to nie je možné! Po mnohých poplašných chýroch, po študovaní makiet, plánov a výkresov sme dospeli k záverom plných nádejí, že nás dom, ktorý sa zachránil od tofých pohrôm, nepadne za obeť výstavbe.

Dívam sa teda zo svojej izby, s ktorou mi zrásol život i srdce, na tofokrát zmenený výhľad pred mojím oknom a usilujem sa predstaviť si domy a budovy, ktoré tu vyrastú. Možno mi nezaclonia svetlo a oblohu. Možno na mieste bývalej záhradky trávnik medzi blokmi bytov pre pracujúcich ľudí. Pracujúcich pre novú vekost Poľska.

Preložil: Matej András
Poviedka z knihy
Putovanie do Varšavy</

POVÍDKA O MAGNETICKÉ SMRTI

Začátkem února roku 19... jsem byl narychlo vyslán do Melbourne, abych jako ředitel bakteriologického institutu univerzity ve Philadelphii získal materiál a podal zprávu o nové strašlivé epidemii, jež propukla v tomto městě a o niž přicházely jen kusé a nespolehlivé informace. První zprávy o této nové nemoci zněly přímo neuvěřitelně: dosud prý všechny případy bez výjimky končily exitem.

Cestou do Melbourne jsem si několikrát vzpomněl na Edmundu Dalea, svého někdejšího spolužáka, o němž jsem se naposled doslechl, že z teologické fakulty jako vysvěcený kněz odjel do Melbourne. Mihlo se mi hlavou, že by bylo dobré sejít se s ním, aspoň bych tam nebyl tak sám.

Na to jsem ovšem v Melbourne, ve shonu prvních dní, dočista zapomněl. Z hotelu jsem jel rovnou na univerzitu k profesoru X., k němuž jsem byl doporučen. Od něho jsem se dozvěděl hrůzostrašné podrobnosti. Nová epidemie vypukla před několika měsíci, úplně neočekávaně. Při prvním onemocnění — byl to nějaký obchodník — nikdo ještě netušil, oč jde. Dotyčný omdlel na ulici; předtím neměl žádné obtíže, ale pitva nebyla provedena s náležitou profesionální důkladností. Jako příčina smrti byla uvedena mozková mrtvice. Teprve po pátém či šestém případu náhlého úmrtí se ukázalo, že nejde o specifické individuální causae mortis. V mozku a v srdci posílených byly nalezeny ony všem spočívané patologické změny, jaké se vyskytují — a to bylo nejpodivnejší — jen u lidí zabitéch elektrickým proudem velmi vysokého napětí. Profesor X. mi také řekl, že nová nemoc je mezi obyvatelstvem běžně nazývána „elektrickou“ či „magnetickou“ smrtí. Její původ se začíná nepodařilo zjistit. Místním odborníkům se zdálo nepochybne jenom tolik, že tentokrát nejde o žádný virus nebo bacil.

Nejsem spisovatel, referuji o tom, co jsem viděl, suse a věcně. Nepokouším se proto vyficti obraz té tiché, mrázivé úzkosti, kterou mohl pozorovat na tvářích lidí pouze ten, kdo znal příčinu paniky: neboť jinak žilo toto rušné velkoměsto svým obvyklým všedním životem. Stručně jen tolik, že jsem měl již v prvním týdnu příležitost zhlédnout „magnetickou smrt“ na vlastní oči.

Pospíchal jsem právě do hotelu, aby si tam vzal nějaké preparáty. Tehdy jsem ještě, po pravdě řečeno, měl v úmyslu dokázat, že přes veškeré protichůdné domněky musí být příčinou magnetické smrti buď bacil nebo virus. Na názory tamních lékařských kruhů jsem pohližel se shovívavou povýšeností a ne bez jisté škodolibosti vlastní pracovníkům výzkumu. Pokládal jsem jejich názory prostě za naivní fantasmagorie. Měl jsem už napsáno několik stránek pojednání pro lékařský časopis Bacteriological Weekly a předem jsem se těšil, jak se těmto pánum z praxe protáhnou obličeje.

Stalo se to na stanici elektrické dráhy v momentě, když jsem vystoupil. Udělal jsem sotva několik kroků, když jsem za sebou zaslechl polekané výkřiky. Za mnou před schůdky tramvaje kdosi ležel; zřejmě právě vystupoval, když dostal záchrat. Svíjel se v epileptických křečích, jeho tvář tlustého, blahobytného městana byla zkřivena hroznou bolestí. Ihned se utvořil hluček, několik lidí se nad ním skláňelo. A vzápěti jsem slyšel z několika úst slova „magnetická smrt“.

Otočil jsem se a vykročil k houfu — a tu jsem rovnou vrazil do příteli Edmunda Dalea, který, rovněž ve spěchu, měl namířeno k chodníku.

Já jsem poznal jeho.

„Dale!“ zval jsem.

Zarazil se a podíval se na mne. Tvář měl velmi bledou, což ovšem bylo za těchto okolností pochopitelné. Byl však i jinak nápadně hubený a sešlý.

„To jsem rád, že tě vidím. Už jsem tě chtěl beztak navštívit,“ řekl jsem. „Víš co, poobědvejme spolu. Co se tu vlastně stalo?“

Nervózně pokrčil rameny a stále ještě neodpovídal, ale když jsem udělal krok směrem k hlučku, chytíl mě za ruku.

„Prosím tě, pojď odsud,“ řekl rozmrzele, „co na tom uvidíš?“

Chtěl jsem mu vysvětlit, že se o věc zajímám z lékařského hlediska, ale on se mne křečovitě držel a táhl mě za sebou k chodníku. A mezikrát hovořil chvatně a příšrceným hlasem:

„Byl to určitě nějaký hlučný nadutec. Roztahoval se přede mnou, zrovna když jsem chtěl vystoupit. Myslím, že do mne dokonce strčil. Teď tam leží.“

„Copak tys jel taky touhle tramvají?“

„Ano. Odpust, nevšiml jsem si tě.“

„Já tebe taky ne.“ Několik minut jsme kráceli mléky vedle sebe. Nevim proč, byl jsem v rozpacích. Zmocnil se mne podivný, mrázivý pocit.

„Měl jsem se přece jen podívat,“ řekl jsem konečně. „Tahleta epidemie... co jí říkají magnetická smrt... víš, právě kvůli ní jsem ted v Melbourne.“

Zastavil se a pohleděl mi hluboko do očí. Já jsem už už otvíral ústa, ale hlas se mi zadrhl a v konečných prstech jsem ucítil brnění. Vlasy jako by mi

„Víš, Máriusi, já jsem byl vždycky presvědčen, že miluji své bližní, věříl jsem ve svou lásku k lidem; jak jinak bych se mohl stát misionářem? Když se mi ta strašlivá věc přihodila poprvé, tam na tom ostrově, a když jsem pak po čase pochopil, že to už nebude jiné, že to mám v sobě zrovna tak, jako má chameleon schopnost měnit barvu nebo elektrická ryba má v sobě schopnost omráčit svou kořist — povídám ti, když jsem si tohle uvědomil, děkoval jsem Bohu, že tu strašidelnou moc propůjčil mně a ne někomu jinému, kdo by ji mohl zneužít. Mnoho-lí víme o tom, kdo jsme a jaci jsme my všichni, kteří si namlouváme, že jsme dobrí a přejíci, jen proto, že se děsíme krve a je nám nepohodlné dívat se na lidské utrpení. Tam na ostrově, když ze mne smrtelná úzkost poprvé vykřesala tu zrůdnou schopnost a já viděl, jak se útočník, ukládající o můj život, káčí k zemi, aniž jsem se ho dotkl — tam ano, tam jsem se mohl uchláchat, že se to stalo v sebeobraně, a že strašlivá síla mého

ší křivdu pomstít vraždou, a někdy dokonce bez jakéhokoli skutečného důvodu, protože jsme takový divný druh šelmy, která zabíjí víc, než je sto pořád. Poslouchej mě dobře, Máriusi: zabil jsem už tři sta lidí, a nebýť toho mého nelidského daru, nikdy bych byl v sobě neodhalil to tajné přání, aby zahynuli. Většinou to byly neznámí kolymoudci, co mně bylo po nich — snad se mi znelibil jejich obličeji nebo se netvářili dost přátelsky. Ale mezi těmi, kteří zemřeli, byli i mnozí dobrí přátelé, i takoví, o nichž bych byl odpřísáhl, že je miluji více než sebe sama. A ten člověk, který dnes zahynul na nástupišti? Připravil mě o půl vteřiny, zdržel mě při vystupování. A já ho zabil, protože mi stál po zlomek vteřiny v cestě.“

Celý omráčený jsem se rozhlízel. Zůstane mi provždy záhadou jak jsme se octli v jeho pracovně. Edmund Dale stál u skříně, ruce založené za zády, a hleděl před sebe.

„A zabil jsem dívku, kterou jsem miloval a za kterou bych byl dal život, jen proto, že se ohlédl na ulici za anglickým důstojníkem.“

Pomalu jsem klesal na kolena: rukama jsem si bezmyšlenkovitě prohledával kapsy. Jako ve snu jsem rozkládal před ním všechno, co jsem měl u sebe.

„Edmund“ zajíkl jsem se a studený pot mi vyrazil na čele, „tumáš... vezmi si to... víc nemám... chceš tyhle hodinky? Nebo peníze?“

Ušklíbl se, pokrčil rameny. Pak se začal roztržitě prohrabávat v mých věcech a začal se do nějakých zápisů.

„Aha,“ řekl a opovržlivě to všechno odstrčil, „nějaký referátek, že? Proti zdejším lékařům... Takhle jím trošku pokazit reputaci... popřípadě je přivést na mizinu... Bylo by lepší, vidí, kdyžbys měl kuráž své kolegy rovnou probodnout... jenomže co naplat, jsou tu zákony...“

Ušklívl se a zasmál.

„Neboj se, nic ti neudělám, ale jen proto, že tebou pohrdám. Jinak mi nevadíš. Jsi stejný ubožák jako já. Ve středověku se lidé tolik nevraždili, protože udatný rytíř mohl v otevřeném souboji ztrétat troufalce, který se neshetrně dotkl jeho cti. Dnes je tomu jinak. Dnes bestii v nás spoutávají zákony... víc potlačené vásně, víc postřanných cestiček...“

Po dlouhé minutě se procházel po pokoji s rukama za zády. Později se mi vybavilo, že jsem se celou tu dobu krčil na podlaze se shrbenými zády jako kočka vložená do klece napospas vlkovi. Náhle stanul přede mnou.

„Neboj se mne. Odejdí v míru. A může klidně napsat, že magnetická smrt přestala v Melbourne rádit. Může se dokonce vypořádat se svými kolegy několika ironickými šlehy, jak už to míváte ve zvyku. Nemám mezi vás co pohledávat. Zjistil jsem, díky Bohu, že moje moc neplatí na zvířata, pouze na lidi. A lidské plémě bez tak zanikne, protože má prohníl, zvrhlé pudy — zničí samo sebe ve své bezmezné, chorobné chamtvosti a zlobě. Já, syn nejohavnějšího plemene, jaké kdy tato Země nosila, jsem prohlédl a zhnušen odvrhuji jméno a tradice tohoto plemene, abych se odebral mezi zvířata, mezi ty ušlechtilé a nevinné bestie. Ty se aspoň roztrhájí v otevřeném boji, až vzdáli, dávají vždycky všechno vlastní kůži. To jen nám lidem je souzeno žít ve hřichu, šířit zkázu, mor a smrt lidí mezi něžnými květinami, mlčenlivými stromy a vodami, jež se zavřou nadě vším...“

Čtrnáct dní nato jsem se vrátil do Státu se zprávou, že magnetická epidemie zmizela beze stop, stejně záhadně, jako se objevila. Mé pojednání vyšlo v tisku a vzbudilo pozornost. O Edmundovi Daleovi jsem od té doby nepřemýšlel a nikomu jsem o něm nevyprávěl: kdykoli jsem si na něho vzpomněl, zahnal jsem tu představu jako zlý sen. Před několika dny jsem dostal zprávu, že byl nalezen rozsápaný: vedle něho leželo nějaké velice vzácné velké zvíře, žijící už jen v zoologických zahradách. Zdá se, že oba, člověk i šelma, zahynuli v zuřivém zápasu na život a na smrt — lebka duševního byla rozdrocena děsnými čelistmi netvora a jeho prsty křečovitě svíraly hrdlo zvířete. Měli co dělat, aby je od sebe oddělili.

provál jakýsi studený vítr. A přitom byl Daleův pohled tak smutný, bolestný a opravdový... takový laskavý...

„Nepodíváš se,“ řekl vlidně a s melancholickým úsměvem, „nepodíváš se, slib mi to, nepodíváš se, protože tě o to prosím a protože mi nechceš odpovídat, vidí, že ne?“

Nezmohl jsem se na odpověď. Každý nerv v mé těle se zachvátil úlekom a úžasem.

Edmund šel chvíli se svěšenou hlavou, pak najednou promluvil unaveně a hluše, jako by to říkal jen tak pro sebe:

„Teď už na tom beztak nezáleží... dnes nebo zítra... stejně tu nezůstanu... řekl bych to třeba někomu jinému... cizímu.“

Náhle zůstal stát.

„Máriusi,“ řekl celý rozechvělý, „měl jsem té vždycky rád... alespoň si myslím... ano, domnívám se, že je tomu tak. Máriusi, já tě zapříšám, odjeď z tohoto města, prchej odtud, jak nejrychleji můžes...“

„Také já jsem tě měl vždycky rád,“ vypravil jsem ze sebe s námahou. Byla to podivná rozmluva tam na ulici. Dale na mě opět pohlédl:

„Jsi si tím jist?“

Něco jsem zakotkal. Dostal jsem závrať. Bylo mi na omdlení a neuvedomoval jsem si už, stojíme-li tam několik minut nebo celé hodiny. S nadlidským výpětím, jako ve snu, soukal jsem se ze sebe slova:

„Ne...ne...nevyslov to!“

Ale bylo již pozdě.

„Magnetická smrt jsem já,“ pravil Edmund Dale.

JUBILEÁ

Dnešné pokolenie už neprikladá taký význam starým rodinným tradíciam, ako voľakedy. Niektoré z nich, ako napr. manželské jubileá, si však zaslúžia, aby boli udržiavane. Kedysi sa oslavovalo nielen zlatú či striebornú svadbu, ale aj skromnejšie výročia. Všetky tieto jubileá, ktorých bolo vari 15. mali svoje názvy. Bude, hľadám, zahodno ich pripomienúť:

1. výročie — bavlnená svadba; 2. výročie — hodvábna svadba; 3. výročie — kožená; 5. výročie — drevená; 7. výročie — vlnená; 10. výročie — cínová; 12. výročie — hodvábna; 15. výročie — porcelánová; 20. výročie — krištáľová; 25. výročie — strieborná; 30. výročie — perlová; 40. výročie — rubinová; 50. výročie — zlatá; 60. výročie — diamantová; 75. výročie — brillantová.

VERNOSŤ SA VYPLÁCA

Poukazujú na to aspoň pokusy amerických kardiologov z jednej newyorskéj kliniky. Podľa nich nevera je mimoriadne nebezpečná pre ľudí so srdcovými vadami. Mimomanželské flirty veľmi zafraňujú srdce a nervovú sústavu. Kumulujú sa vtedy emočné stresy vyplývajúce z pocitu viny, strachu pred prípadným odhalením nevery, ako aj obavy z toho, či sa zaimponuje novej partnerke. Okrem toho intímne stretnutia s novými známymi sprevádzajú často bohaté večere... spojené s alkoholom a nadmerným fajčením cigaret, čo samozrejme je taktiež zdraviu škodlivé.

ACH, TÁ KOKETKA...

Koketovanie — to je spôsob správania spočívajúci v ukazovaní v čo najlepšom svete svojich vnadov, zameraný na upútanie pozornosti mužov. Hovorí sa, že koketujú iba ženy, a to od nepamäti. Pri tejto príležitosti sa často spomína súd nad Fryne, krásnou aténskou hetérou, obžalovanou z rúhačstva, ktorú pred odsúdením zachránil jej rečník tým, že počas procesu strhol z nej odev a odhalil prsia...

Dotial, kým sa nosilo dlhé šaty, ženy často koketovali topánkočkou, avšak najčastejšie poprsím, zdôrazneným šatami. Keď však móda začala šaty skracovať, mohlo sa koketovať nohou a potom šikovne odhalovanými kolenami. No, iba dovtedy, kým sa nezačalo stále nosiť odhalené kolená a stehna.

MANŽEĽSKÉ CENTIMETRE

Od nepamäti sa tvrdilo, že manžel musí byť vyšší, silnejší a starší, lebo iba taký môže poskytnúť najlepšiu oporu a ochranu bezbrannej žene. Takyto názor sa v niektorých kruhoch

Vtedy zovšedneli a otupili reakciu mužov a dnes už spravidla nepatria k príliš koketujúcim popudom.

V koketnom a neraz dokonca provokačnom spôsobe správania sa žien — zdôrazňujú psychológovia — sa neskrýva najčastejšie žiadnen podnet k flirtu, ani dokonca návrh na bližšiu či trvalejšiu známost. Podľa nich hľavou príčinou, pre ktorú ženy koketujú, je jednoducho upútanie pozornosti na seba, ktorú potrebujú, aby sa utvrdili v presvedčení o vlastnej hodnote.

Preto manželia zbytočne reagujú žiarlivosťou na koketnosť manželiek k iným, a tak isto neopodstatnené sú presvedčenia koketovaných mužov, že majú vyhliadky na ľahký flirt.

STAROMLÁDENECTVO

V každej krajine žije pomerne veľká skupina slobodných, neženatých mužov, ktorých sa všeobecne nazýva starými mládencami. Zatiaľ nevedno, či ich počet stúpa alebo sa zmenšuje, prečo sa niektorí muži rozhodnú žiť osamote a kol'ki sú k tomu nútieni. Podľa posledných výskumov v Poľsku žije skoro 210 tis. neženatých mužov vo veku 25—44 r. a vyše 100 tis. vo veku 45—64 rokov. Spolu je to viac ako 3 perc. všetkých mužov uvedenej vekovej kategórie.

Kedy sa začína staromládenectvo, či už po 25. roku života? Samozrejme, nie. Kedysi to bolo skoro automaticky po prekročení 30 rokov. A dnes? — fažko povedať. Niekedy skôr a niekedy neskôr, závisí to od nich samých.

Niekto tvrdia, že „nič nad slobodným, mládeneckým životom“. Ako je to v skutočnosti. Podľa anketových výskumov neženatí muži pracujú viac ako slobodné ženy, zato menej sa zaoberajú domácnosťou. Spoločenskému životu venujú až 3 hod. denne. Častejšie ako slobodné ženy bývajú v kaviarach, reštauráciach a kinách, tak tiež častejšie chodia na výlety a turistické zájazdy. Sú to výhody? — pochybné. Keď áno — tak sú aj nevýhody: starí mládenci častejšie ako ženatí muži trpia na rôzne neurózy a psychoneurozy, no a žijú spravidla krátšie. Teda napriek všetkému lepšie je vari žiť v stave manželskom a v rodine! Samozrejme, keď staromládenectvo je výsledkom vedomej voľby a nie nutnosťou, ktorú nemožno zmeniť.

Spoločnosť zachovala dodnes. Je to správne? Ako vyplýva z anketového prieskumu západonemeckého časopisu Stern, hodne žien vyšších od svojich manželov snaží sa zastierať výškový rozdiel tým, že chodia na nízkych opätkoch, vyhýbajú sa klobúkom a vysokým účesom. Avšak rozhodujúca väčšina si z toho nič nerobi a jednoducho výborne žije so svojimi manželmi. Sú to najčastejšie šťastné manželstva. Iba niektoré konštatovali, že so svojimi budúcimi manželmi sa zoznámili posediačky, neuviedomujúc si nepríaznivý výškový rozdiel.

Pokiaľ ide o nižších manželov dominujú medzi nimi muži so silnými charaktermi, ktorí vôbec nereaguju na zlomyselné poznámky, s akými sa neraz stretávajú na ulici. Práve naopak, takéto poznámky ešte upevňujú ich manželský zväzok.

Spomedzi známych manželských párov, v ktorých manželky badateľne „prerastajú“ svojich manželov, hodoň spomenúť napr. amerického štátneho tajomníka Henryho Kissingera (173 cm) a jeho manželku Nancy (180 cm), talianskeho filmového producenta Carla Pontiho (165 cm) a jeho manželku, herečku Sofiu Lorenovú (173 cm) alebo známeho pred vojnou herca Mickey Rooney (159 cm) a jeho prvu manželku Avu Gardnerovú (172 cm).

ZIARLIVOST

Psychológovia tvrdia, že možno naučiť ťažib bez zbytočnej žiarlivosti, ale aj dokonca nemilovať a trápiť seba a partnera patologickou žiarlivosťou. Vtedy žiarlivosť vyplýva z príliš bujného a opačne chápaného pocitu vlastnenia. Ludia zaslepení veľkou žiarlivosťou nerešpektujú nič, ani dobré mravy, ani pocit vlastnej dôstojnosti, ani dokonca slušnosť. Pre žiarlivosť v podstate inteligentní Ludia úplne strácajú kritizmus, opačným a zmysleným spôsobom interpretujú udalosti.

Sú ľudia, ktorých sa žiarlivosť zmocňuje mimoriadne fahko. Patria k nim predovšetkým osoby s komplexami menejcenosťou. Neustály pocit, že sú menej hodnotní napr. pre svoj výzor, duševnú úroveň a pod. vzbudzuje obavy, že objekt ich záujmov sa môže stretnúť s niekym lepším, kto reprezentuje vyššiu hodnotu, s kym sa môže natrvalo zviazať.

Inou príčinou žiarlivosti je egoizmus. Vtedy sa partnera chápne ako svoje vlastníctvo, seba sa považuje za jediného majiteľa doslova všetkých jeho pocitov a zaváhuje sa ho práva dokonca na vlastnú individualitu, záujmy a zábavy.

Stáva sa, že príčinou žiarlivosti je aj pripisovanie partnerovi vlastných zájazdov, pocitov a pokúšení. Keď sám

má sklon k neverie, začína sa podozrievanie, že aj druhá osoba cíti to isté. Keď sa niekto už stal neverným, ľahko môže podozrievať, že aj jeho partner urobí podobne a vtedy sa prejavujúca žiarlivosť je jednoducho zámenkou nedopustit k takej istej situácii.

Okrem toho k žiarlivosti môže viesť nedôvera k ľuďom a niekedy jednoducho už chorobné poruchy. Ľudia, ktorých sa zmocnila prílišná bud' patologicálna a neraz priam šialená žiarlivosť, veľmi trpia, prežívajú reálne bud' iba zdanlivé ohrozenie a spravidla ničia lásku, o ktorú — ako sa im zdá — bojujú.

ZHOVORCIVOST NEOSOZÍ

Najťažnejšie a najtrvalejšie sú vrajtie manželské zväzky, v ktorých sa partneri čo najmenej zhovárajú medzi sebou. K takému záveru dospel americký psychológ dr. Ray Birdwhistell, ktorý nahral na magnetofónové pásky celodenné rozhovory niekoľko manželských párov.

Vysvitlo, — čo je veľmi zaujímavé, — že šťastní manželia, ktorí už dlho žili spolu, zhovárali sa priemerne najviac 27 a pol minút týždenne. Na proti tomu najdlhšie rozhovory viedli manželské páry, ktoré sa mali zanedbalo rozhovieť — 117 minút týždenne. Dr. Birdwhistell zároveň zistil, že miladé manželské páry sa zhovárajú oveľa dlhšie (priemerne ok. 57 min.) ako staršie, ktorých rozhovory sa obmedzujú iba na ok. 21 minút týždenne.

Filmová herečka Zeudi Araja zo Selských ostrovov.

MONTRÉAL 76

Už máme za sebou veľkolepé športové podujatie — XXI. olympijské hry v Montreale. Celé dva týždne sme sledovali z televíznych prenosov alebo rozhlasových relácií nádherné zápolenie ok. 7 tis. športovcov z celého sveta o olympijské vavriny. A hoci sa spravodajské relácie pre päťhodinový časový rozdiel preťahovali do neskorých nočných hodín, väčšina milovníkov športu vydržala pri prijímačoch do konca. Veď aj stalo to zato. Vysoká športová úroveň, desiatky prekonaných svetových rekordov, úporne, vzrušujúce a neraz dramatické boje o olympijské prvenstvo poskytli každému množstvo emócií a nezabudnuteľných zážitkov.

Montrealské hry priniesli generálny úspech reprezentantom Sovietskeho zväzu, ktorí dominovali skoro vo všetkých disciplínach a vybojovali 125 medailí (47 zlatých, 43 strieborných a 35 bronzových). Druhé miesto, — čo je obrovský úspechom — obsadili športovci NDR, ktorí vybojovali 89 medailí (40 zlatých, 25 strieborných a 24 bronzových) a po prvý raz predbehli takú športovú věfmoc ako Slovenské štátu, ktoré získali tretie miesto s 94 medailami (34 zlatých, 35 strieborných a 25 bronzových).

Veľmi úspešné bolo v Montreale poľské družstvo, ktoré obsadilo vysoké 6 miesto a vybojo-

valo doteraz najväčší počet medailí v dejinách olympijských hier — 25 (8 zlatých, 6 strieborných a 11 bronzových). Znamenite vyštartovala na svojich už štvrtých olympijských hrách Irene Szewińska, ktorá získala zlatú medailu vyhľadávajúca v nádhernom štýle beh na 400 m. Tu sú ostatní držitelia zlatých medailí: J. Peciak — v modernom päťboji, Z. Kaczmarek — vo vzpieraní, družstvo volejbalistov, K. Lipieński — v zápasení, T. Ślusarski — v skoku o tyči, J. Rybicki — v pästiarske vo váhe do 71 kg a J. Wszoła — v skoku do výšky.

Keď ide o československých športovcov, v Montreale sa im nedarilo najlepšie, ale aj tak vybojovali 8 medailí (2 zlaté, 2 strieborné a 4 bronzové). Držiteľmi zlatých medailí sa stali: A. Tkáč — v dráhovej cyklistike a J. Panáček — v športovej strebe skeet.

Zhasol olympijský plameň v Montreale. Športovci sa vrátili do svojich krajín. Mnohí z nich úspešným vystúpením iste zavŕšia aktívnu športovú činnosť. Avšak iní, ktorí sú nepoviedlo, už myslia na nasledujúce olympijské hry, ktoré sa budú konať o štyri roky v Moskve.

JAN KACVINSKY

Lord Killanin, predseda MOV gratuluje Irene Szewińskiej zlatej medaily v behu na 400 m.

Foto: CAF — AP

FRANTISEK HRUBÍN

ZPĚV LÁSKY K ŽIVOTU

Jednou vás opustím, modré hladiny vod,
vás, kopce, k horám tam v dálce nizoučký
schod,
vás, noci srpnové, k dávným milenkám zvoucí,
vás, lípy s bzučivým rouchem, lučiny skvoucí,
divizny, proti nimž chudnou plápoly svic,
jednou vás opustím navždy, nebude nic.

Než všechno opustím, kěž mě strhuje zas
to, cím jsem dosud žil, dějú kovový hlas
a radost hluboká z díla rvaného smrti,
náklonnost k člověku, který okovy drtí,
a touha, z které jsem tento vroucí zpěv psal,
vždy znova přemoci těžký ze smrti žal,
kěž strhuje mě zas láska k životu, k zemi,
ta láska, bez níž bych jako kámen byl němý,
láskou, s níž obzírám modré hladiny vod
a kopce, k horám tam v dálce nizoučký schod,
a noci srpnové, k dávným milenkám zvoucí,
a lípy s bzučivým rouchem, lučiny skvoucí,
kěž slyším blíž a blíž, a všechn lidský rod,
oceán budoucna šumět, z něhož kěž všechnu
širokou volnost svých dětí zhlobka vdechnu!

MICHAIL DUDIN

*K vám obraciam sa, všetci živi,
štát, rasa, jazyk nehrá rolu,
pre ľudstva nové perspektivy
vyhlásme taký sviatok spolu:
deň bez výstrelu na Zemi.*

*A keď ten sviatok ohlas vzbudi,
už bude možné spôsob hľadať,
ako na radosť všetkých ľudí
aj ďalší sviatok usporiadat:
rok bez výstrelu na Zemi.*

*Rok bez výstrelu, mierny, hojný,
rok bez mučenia strašných noci,
keď zabudneme, čo sú vojny,
a budeme môcť začať hoci:
storočie bez výstrelu na Zemi.*

*Zakvitnú všetky kvety zeme,
tá vyjde z kruhu krvavého
a postupne si odvynkeme
dviháť zbraň jeden na druhého.
Ľudia, to je predsa vo vašej moci!*

Preložila:
H. Križanová-Brindzová

slovník Života

(25)

POĽSKY	SLOVENSKY	ČESKY
matura	maturita	maturita
maturzysta	maturant	maturant
abonament	predplatné	předplatné
absces (wrzód)	vred	vred
absencja	absencia	absence
absolwent	absolvent	absolvent
absorber	pohlcovač	pohlcovač
abstrakcia	abstrakcia	abstrakcia
abstinent	abstinent	abstinent
adamaszek	damask	damašek
adaptacja	adaptácia	adaptace
adaptować	adaptovať	adaptovat,
administrator	prispôsobiť	přizpůsobit
admiracja	správca	správce
adnotacja	zbožňovanie	zbožňování
adorować	poznámka	poznámka
adres	zbožňovať	zbožňovat
adwokat	adresa	adresa
aerodynamiczny	adovkát	adovkát
aeronauta	aerodynamický	aerodynamický
afekt	vzduchoplavec	vzduchoplavec
afera	afekt, rozrušenie	rozrušení
aferzysta	aféra, podvod	aféra, podvod
afisz	podvodník, špekulant	podvodník, spekulant
afiszować się	plagát	plakát
	robiť si reklamu	dělat si reklamu

afront	urážka	urážka
agat	achát	achát
agencja	agentúra,	agentura,
agentura	zastupiteľstvo	jednatelství
agitacija	agitácia	agitace
aglomeracia	aglomerácia,	aglomerace,
aglomeracia	zoskupenie	seskupení
agrafka	zapínaci	zavírací
agresja	špendlík	špendlík
agrest	útok	útok
agresívny	egreš	angrešt
ajerkoniak	agresívny	agresívni
akacja	vaječný koňak	vaječný koňak
akademia	agát	akát
akademik	akadémia	akademie
	1) vysokoškolák	1) vysokoškolák
	2) akademik	2) akademik
	3) vysokoškol-	3) vysokoškol-
akcent	ský internát	ský internát
akcja	prízvuk	prízvuk
akcjonariusz	akcia, dej,	akce, děj,
akcyjny	činnosť	činnost
akompaniment	akcionár	akcionár
akordeon	akciový	akciový
akord	sprievod	dopravod
akrobata	harmonika	harmonika
aksamit	akord	akord, úkol
aktor	akrobat	akrobat
aktorka	aksamiet,	aksamiet,
	zamat	zamat
	herec	herec
	herečka	herečka

LIDÉ ROKY UDÁLOSTI

ZÁŘÍ — SEPTEMBER

— 1.IX.1939, ve 4 hod. 45 min. téměř dvoumiliónová armáda fašistického Německa plní loupeživý plán podmanění světa, vybavená tisíci letadly, tanky a děly vtrhla do Polska a vyvolala nejstrašnější dějinnou katastrofu — 2. světovou válku. Trvala šest let až do kapitulace Japonska 2. září 1945 a vyžádala si skoro 60 milionů zabitých, umučených na smrt nebo zemřelých na následky mučení. Samo Polsko v ní ztratilo přes 6 milionů obyvatel.

Již od prvních hodin ozbrojeného přepadení Polska, nepřipraveného na válku, hitlerovští vojáci zahájili hromadné vraždění bezbranného obyvatelstva a zajatců; plnili Hitlerův program: „zabití nemilosrdně a bez lítosti muže, ženy i děti polského původu a polského jazyka“. Mylná politika předválečné vlády učinila z Polska zemi neschopnou odvety; nezajistila mu skutečné spojence a odsoudila k osamocenému boji s agresorem. Přesto kladl polský národ hrdinný odpór. 36 dní trvaly lité boje. Vedle polských vojáků se v zálozech a na barikádách postavilo civilní obyvatelstvo, mládež, komunisté z rozbořených vězníc. Bojovali i tehdy, když vláda a vrchní velitel opustili zemi. Westerplatte, Varšava, Kutno, Hel — to jsou symboly vlasteneckého postoje národa a hrdinství polského vojáka. Válka se pro Polsko neskončila 6. října r. 1939, kdy v Kocku vojáci Kleebergovy armády „Polesie“ skladali zbraně. Nepřetržité pokračovala v okupované zemi i za hranicemi do 9. května roku 1945, až do vítězství protihitlerovské koalice nad fašismem a do bezpodmínečné kapitulace III. říše. Skutečnost, že Polsko se ocitlo mezi vítězi, byla výsledkem moudré a předvídatelné politiky polských komunistů — Polské dělnické strany, která utvořila širokou národní frontu boje proti okupantům a spojila jeho působení s ozbrojeným úsilím Sovětského svazu — vedoucí síly protihitlerovské koalice. Ponaučení z tragického září 1939 je stále živé.

— 3.IX.1791 Narodil se Jan Svatopluk Presl, zakladatel české přírodrovedy (zem. 6.IV.1849).

— 3.—8.IX.1866 V Ženevě se konal kongres První internacionály.

— 5.—12.IX.1976 V Zakopaném se bude konat IX. mezinárodní festival horalského folklóru.

— 7.IX.1451 Jan Jiskra z Brandýsa zvítězil nad vojskem Hunyadiho v bitvě u Lučenec.

— 7.IX.1901 Narodil se Teodor Živkov, první tajemník ÚV Komunistické strany Bulharska.

— 8.IX.1841 Narodil se vynikající český hudební skladatel Antonín Dvořák (zem. 1.V.1904).

— 8.IX.1946 V Bulharsku po lidovém hlasování byla zrušena monarchie a utvořena Bulharská lidová republika vyhlášená Lidovým shromážděním 15.IX.1946.

— 8.IX. Den tankistů a motorizovaných vojsk Sovětského svazu oslavovaný od r. 1946 na památku vítězných bojů ve Velké vlastenecké válce.

— 9.IX.1939 Při obraně Varšavy proti hitlerovským uchvatitelům padl Marian Buczek, vynikající funkcionář Komunistické strany Polska (nar. 26.IX.1896).

— 14.IX.1944 Sovětská a polská vojska osvobodila Pragu, varšavskou čtvrt na pravém břehu Visly.

— 15.IX.1811 Narodil se významný český hudební skladatel Jan Nepomuk Škroup, autor hudby k hymně „Kde domov máj“ (zem. 18.IX.1865).

— 17.IX.1891 Ve Vídni zemřel Jozef Petzval, významný slovenský fyzik a matematik, který vynalezl fotoobjektiv a zdokonalil dalekohled (nar. 6.I. 1807 ve Spišské Belé).

— 17.IX.1916 Narodil se Jumžagin Cedenbal, první tajemník Mongolské lidové revoluční strany.

— 18.IX.1931 Začátek japonské agrese v jihovýchodní Číně, okupace Mandžuska a utvoření dne 9.III.1932 loutkového státu Mandžukuo v čele s býv. čínským císařem Pu I.

— 21.IX.1866 Narodil se Michal Miloslav Hodža, štúrovec, básník, jazykovědec, spisovatel, zakladatel spolku Tatrín, jeden z vůdců slovenského povstání v r. 1848—49, spoluautor „Žiadosti slovenského národa na zhromaždenie v Mikuláši“ z 10. května 1848 a spoluzakladatel spisovné slovenštiny (zem. 26.III.1870).

— 24.IX.1821 Narodil se Cyprian Kamil Norwid, významný polský básník, dramaturg a prozaik (zem. 23.V.1883).

— 24.IX.1821 Narodil se Ludwik Waryński, významný polský revolucionář, zakladatel a vůdce Prvního proletariátu — první polské dělnické strany, která vznikla 1.IX.1882 (zem. 13.II.1889).

— 25.IX.1906 Narodil se Jaroslav Ježek, český pokrokový hudební skladatel (zem. 1.I.1942).

— 25.IX.1941 Byl ustanoven Národní výbor svobodné Francie v čele s gen. Charlesem de Gaullem.

— 27.IX.1941 Byla uzavřena československo-sovětská smlouva o organizování čsl. vojenských jednotek na území SSSR. 30.IX.1943 1. čsl. brigáda utvořená v SSSR odešla na frontu.

— 30.IX.1938 Hitler, Mussolini, Chamberlain a Daladier podepsali v Mnichově zrádnou dohodu o odstoupení československého pohraničního území německé říši. 1.X.1938 hitlerovská armáda začala okupovat odstoupené území Československé republiky.

— 30.IX.1941 U Moskvy byla zahájena velká bitva zakončená 5.XII.1941 zhracením generální ofenzívy německé armády a nastoupením vítězné protiofenzívy Rudé armády, která trvala do 7.I.1942 a která odstranila německé ohrožení.

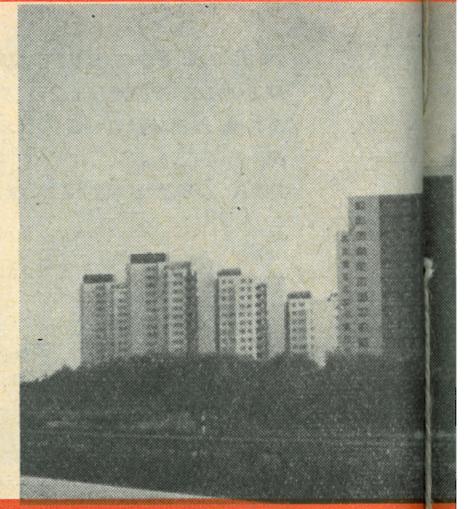
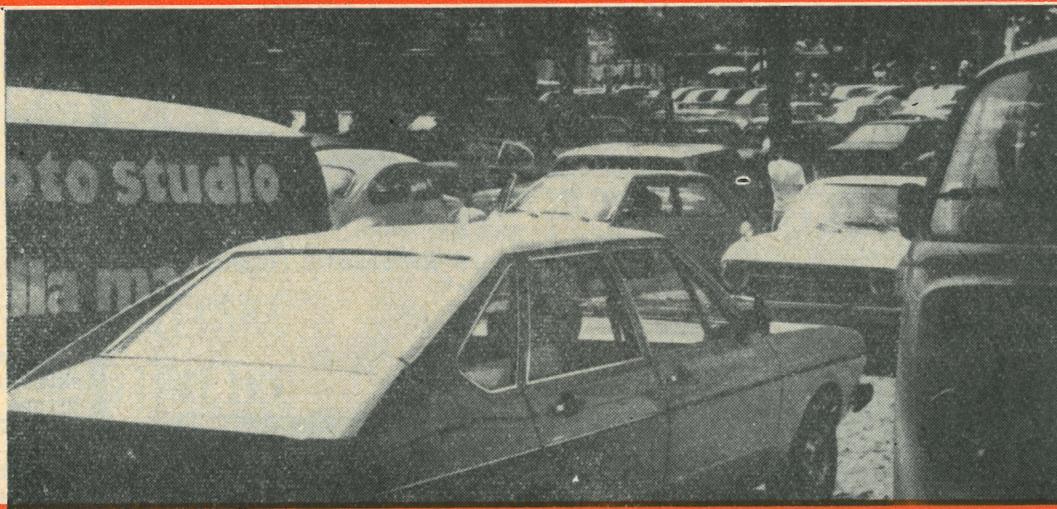
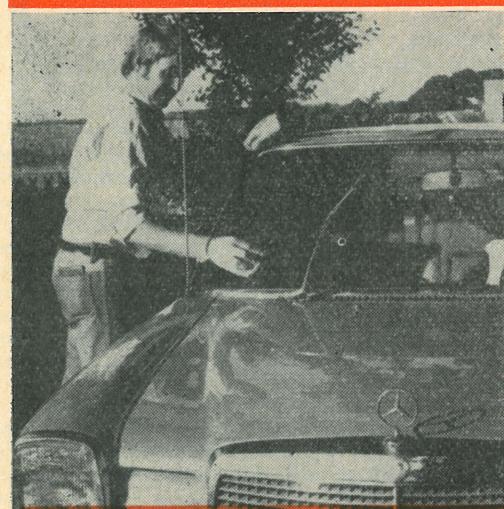

V takýchto veteriných mlynoch sú turistické reštaurácie. Týmto spôsobom sa zachováva starú, ľudovú zástavbu a zároveň sa využívajú architektonické pamiatky praktickým spôsobom.

Najpríjemnejšie bolo v záhrade Lindemanovcov pri ražni.

Mercedes, symbol súčasnosti v NSR nikdy nie je osamotený. Alebo sa oň stará majiteľ, alebo spolu s desiatkami iných áut všade blokuje ešte voľné miestá.

STÁVA SA AJ TAKTO...

NEZNÁMÍ PACHATEĽÉ ukrali z Mussoliniho hrobky v Predappio kamennou urnu s mozkom bývalého diktátora. Od r. 1945 jej zkoumal americký psychiátr Tracy B. Mallory, ktorý sa zajímal o to, zda pripomietané pohlaviny choroby mohly zpôsobiť zmény v mozku Duče. Na prosbu vdovy po diktátorovi bol mozek v roku 1966 vrátený. Ex-fašisté môhli späť už klidne, protože po tých dňoch někoľko vrátili urnu s mozkom na opatstvие San Domenico v Boloni. Trápi je však otázka, proč byla krádež spáchána?

veľmi bohatý človek, bol už niekoľko rokov ženatý, keď sa zožnámil s peknou mladoučkou tanecnicou Maxine Farryovou. Veľmi rýchlo sa stala jeho milenkou. Nebolo by to nijak prekvapujúce, keďže milenky mávajú aj bohatí aj menej zámožní páni. Prekvapujúca bola iba pevnosť tohto vzívku a fakt, že Sandfordová manželka, Sheila, celých 18 rokov ani len nepomyslela, že jej manžel je neverný. Vždy bol priam vzorom nežnosti a starostlivosti. Ovšem, priznáva manželka, často sa združovala mimo domova, ale je predsa samozrejme, že podnikateľ často máva konferencie, služobné cesty a okrem toho Sandford, ako každý Angličan, mnoho času trávil, — ako hovoril — v klube. Sheila to neprekvaňovala, bola vďačná, že každú voľnu chvíľu trávi s ňou.

Anglický časopis Daily Express uverejnili neobvyklú história o ľovekovi, ktorý 18 rokov žil dvojitým životom. Bill Sandford,

Tej istej mienky bola aj Maxine. Aj ona sa cítila milovaná najmä preto, že priateľ jej dával drahe dary, kúpil jej vilu, vydržiaval ju a ich dve deti. Iba toľko, že Maxine vedela o existencii Sheili.

Avšak dvojitý život a dvojité výdavky mali nepriaznivý vplyv na podniky Sandforda. Keď pred rokom prišiel o život počas autonehody vysvitlo, že je na mizine. Jedine, čo ostalo, po zaplatení dlžôb, bola vila, v ktorej bývala Maxine. Iba vtedy sa manželka dozvedela, že manžel mal milenkú a podala žalobu k súdu o vrátenie vile. Súd rozhoľol v prospech klamanej manželky...

Pedagog a vychovateľ mládeže Gerard Tasson, obyvateľ francúzskeho Alsaska, za jízdy autom s Nancy uvádzal mezi závorami na železničném prejezdu. Vy-

steni usudzujem, že hostinec bude mať dobré obraty.

Spoločenský život sa totiž sústreduje v mestnom hostinci. Tuna, v určitých hodinách možno stretnúť gazdov živo diskutujúcich pri chladnej mysliveckej vodke. O čom hovoria? V mojej prítomnosti ich záujem, čo je pochopiteľné, sa sústreďoval na Poľsko. Bol to žičlivý záujem, hoci u tých, ktorí neboli v Poľsku, bolo možno pozorovať nedostatky vo vedomostach o nás alebo vplyvy roky stvárnované určitou, nepríliš nám naklonenou, najmä v minulosti, tlačou. Mal som užahčenú úlohu, nakoľko moji priatelia boli vlni v Poľsku a ich rozprávanie o tom, čo videli a ako sa u nás cítili, bolo pevným dôkazom našich výsledkov a názorov. Okrem toho v hostinci sa veľa diskutovalo o tendenciach ďalšieho rastu cien, o možnostiach ďalšieho zvyšovania zárobkov a prijmov. Vyplatia sa viedieť, že v roku 1975 ceny stúpli o 5 až 7%. Konečne, keďže väčšina mužov to boli polovníci, najdlhšie sa hovorilo o polováčkach.

Na okolí je veľa lúk, sú tuny srny a vlastne len ony prežili inváziu chémie. Avšak nevidí sa vefké, silné kusy. Zriedkavejšie možno stretnúť zajaca alebo jarabica. Na jelene ostala iba spomienka. Tunajší poľovníci často strieľajú na vlastnej strelnici do hlinených holubov. Avšak nekazí im to dobrú náladu a snívajú o poľovacíke v cudzine o.i. v Poľsku. Urbanizácia, chémia, priemysel a veľka premávka na cestách zničili faunu a zapričinili nové problémy, napr. v cvičení poľovníckych psov. Gazdovstvá nie sú uplotnené, keď už, tak iba symbolickými farebnými, nizučkými plôtkami. Poľovnícke a iné psy sú tak cvičené, že nepreskočia plot, ani neprejdú ulicu. Cesta je pre nich tabu, tam číha smrť. Motorizácia zavrádila tunu krajnou. Auto sa stalo súčasťou človeka a z jednej strany pomáha v každodennom živote, ale z druhej rodí problémy. Zatlačené vozovky a vôlebe mestá, nedostatok miest na parkoviskách, ale zároveň vzorný poriadok na cestách a disciplinovaní vodiči.

Moji priatelia odchádzali na dovolenkú k Baltickému moru. Mal som príležitosť sprevádzat ich niekoľko dní. Na campingu v Cappel

mali zaplatené miesto tial vozidlo. Aby si zaistiesi seli zaplatiť — a to per sezonu. Na mieste je ťa hygienické zariadenia, ťa a vari si sám. V reštaurácii pivo. Raz som si tam ťie pivo plus smažené zemky zaplatil päť dolárov. Mať pridely je to hotový mok vatelia radšej gazdujúci.

V tejto oblasti more čis vypadá asi takto. Ráma d bohaté raňajky a s vlným na plážu. Obed sa valba sa ho až do polnoci pruh pojoch, zásadne v rodnom sa podobá druhému akve strenim je návšteva nelek žitosti nakupovania. C n NSR je poštátnené, stup campingy sú v prenajme ne je veľmi vysoká, te je jód, to je zdravie. tu pre nudistov keďže sú ho v adamovom a evinom ich

Najpríjemnejšie spok trávených v záhrade der cím pánom sme montli klobásky, ku ktorým p mrazenú mysliveckú ku susedia a dlhú do ne som taký dojem, že uši ferencie v Helsinkach, po Giereka, je pre rozum dôležitou vecou. Pokračuje otvára nové perspektív ľudské styky sú tak krom nosteni, ako aj umožňujú kon tých oblastiach, v ktorých vysvetliť. Práve v mete

Text a snímky:

RIA

VO WEHLDORFE A INDE

steni usudzujem, že hostinec bude mať dobré obraty.

Spoločenský život sa totiž sústreduje v mestnom hostinci. Tuna, v určitých hodinách možno stretnúť gazdov živo diskutujúcich pri chladnej mysliveckej vodke. O čom hovoria? V mojej prítomnosti ich záujem, čo je pochopiteľné, sa sústreďoval na Poľsko. Bol to žičlivý záujem, hoci u tých, ktorí neboli v Poľsku, bolo možno pozorovať nedostatky vo vedomostach o nás alebo vplyvy roky stvárnované určitou, nepríliš nám naklonenou, najmä v minulosti, tlačou. Mal som užahčenú úlohu, nakoľko moji priatelia boli vlni v Poľsku a ich rozprávanie o tom, čo videli a ako sa u nás cítili, bolo pevným dôkazom našich výsledkov a názorov. Okrem toho v hostinci sa veľa diskutovalo o tendenciach ďalšieho rastu cien, o možnostiach ďalšieho zvyšovania zárobkov a prijmov. Vyplatia sa viedieť, že v roku 1975 ceny stúpli o 5 až 7%. Konečne, keďže väčšina mužov to boli polovníci, najdlhšie sa hovorilo o polováčkach.

Na okolí je veľa lúk, sú tuny srny a vlastne len ony prežili inváziu chémie. Avšak nevidí sa vefké, silné kusy. Zriedkavejšie možno stretnúť zajaca alebo jarabica. Na jelene ostala iba spomienka. Tunajší poľovníci často strieľajú na vlastnej strelnici do hlinených holubov. Avšak nekazí im to dobrú náladu a snívajú o poľovacíke v cudzine o.i. v Poľsku. Urbanizácia, chémia, priemysel a veľka premávka na cestách zničili faunu a zapričinili nové problémy, napr. v cvičení poľovníckych psov. Gazdovstvá nie sú uplotnené, keď už, tak iba symbolickými farebnými, nizučkými plôtkami. Poľovnícke a iné psy sú tak cvičené, že nepreskočia plot, ani neprejdú ulicu. Cesta je pre nich tabu, tam číha smrť. Motorizácia zavrádila tunu krajnou. Auto sa stalo súčasťou človeka a z jednej strany pomáha v každodennom živote, ale z druhej rodí problémy. Zatlačené vozovky a vôlebe mestá, nedostatok miest na parkoviskách, ale zároveň vzorný poriadok na cestách a disciplinovaní vodiči.

Moji priatelia odchádzali na dovolenkú k Baltickému moru. Mal som príležitosť sprevádzat ich niekoľko dní. Na campingu v Cappel

sedl z auta a šel do nedaleké strážnej budky zatelefonovať pre silniční pomoc. Mezi tím na jeho auto najel nákladní vlak s rýchlosťou 100 km/hod. Lokomotiva se vykolejila, rozbita dva mostní oblouky a spadla do reky s asi dvacetí vagóny. Přepravené zboží se rozspalo, mnoho se rozobil, např. láhvě s pivem a celá řada potravin byla znehodnocena. Naštěstí se lidem nestalo nic zlého, jen strojvůdce a jeho pomocník jsou lehce raněni. Zvláštní komise odhadla škodu na více než 30 miliónů franků.

Toto tu ešte nebolo, dokonca ani v Amerike! V Glen Canyon City, v štáte Utah, býva istý Alexander Joseph, bývalý námorník, so svojimi pätnastými manželkami a piatimi deťmi. Táto zvláštna rodina gazduje na obrovské 800-hektárovej farme a žije dobre a šťastne.

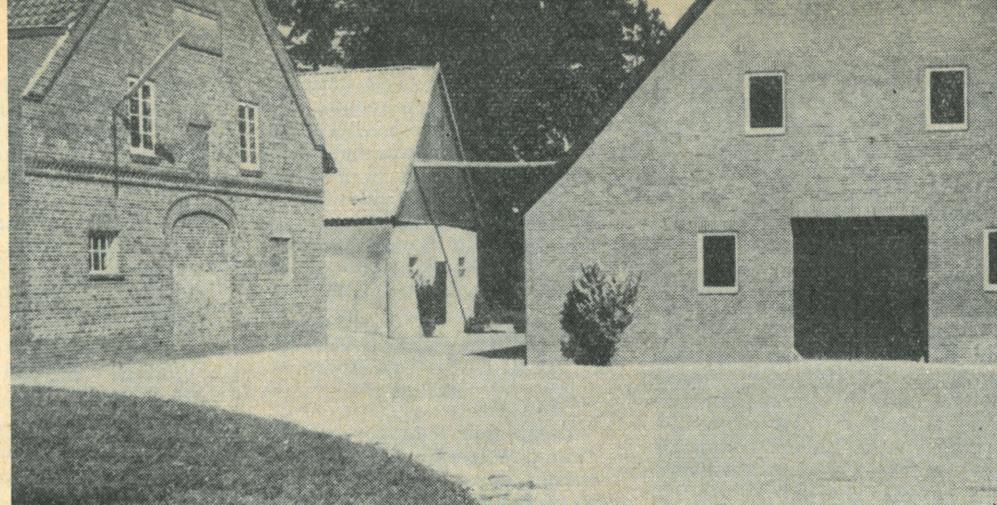
Vec je veľmi ošemetná pre orgány štátu Utah. Totiž mnoho ženstva je v Spojených štátach zakázané už od roku 1890. Je pravdou, že aj neskôr členovia sekty mormónov, ktorí polygamiu považovali za... podmienku spasenia, mávali dve a tri manželky, ale teraz sekta zaznamená svojim členom mnoho ženstva. A keď aj bývajúci členovia sekty mormoni, ktorí vyznávajú staré učenie a potajomikomávajú viacej ako jednu manželku, žiadajú z nich sa nemôže rovnať s bývalým námorníkom. Ostatne Joseph nie je mormon. Je zakladateľom novej sekty, ktorá nesie hrdý názov Ježišových cirkev spoločenstva. Zatiaľ patrí k nej on sám a jeho manželky iných vyznavačov „cirkev“ nemá. Nie je to prekavpojúce, keďže podmienkou členstva je celé množstvo manželiek. Administratívne orgány v Utah istú dobu pozerali „cez prsty“ na svojho proroka; v Amerike je totiž nespočetné množstvo rôznych sekty a ich učenia sú nie

a sálo tam ich prívesné
mesto na pobreží, mu-
povne veľa — za celú
rekonštrukciu, obchodné a
automobilové kupuje potraviny
a vlastne pije iba
šieliečko zaješ a za malé
nájomy a jeden párok som
Naše skromné devízové
nájomy. A aj miestni oby-
vatelia.

e je isté. Denný poriadok
je dlhšie spáva, potom
vlasmi zásobami sa ide
do večer a predĺžuje
si hšom alkohole a ná-
dinnom kruhu. Jeden deň
ko de kvapky vody. Spe-
sedlakých mest pri príle-
Celé morské pobrežie v
prístupe všetkým. Auto-
jmu Návštěvnosť v sezó-
Všetci vedia, že more to
Súhroma aj pláže určené
i mohli, ktorí radi chodia
m rehu.

omísky mám z večerov
Lindemanovcov. S domá-
tovou rážením a piekli sme
smeli výborné pivo a
vodu. Navštěvovali nás
ci sa rozprávali. Mal
ovzdušie vo výročí Kon-
, a po návštěve Edwarda
mných ludí v NSR veľmi
ačuči proces normaliza-
cie a priame medzi-
člúčok k mierovej budú-
jú konfrontácie názorov v
orohy veľa sa ešte môže
ne tejto normalizácie.

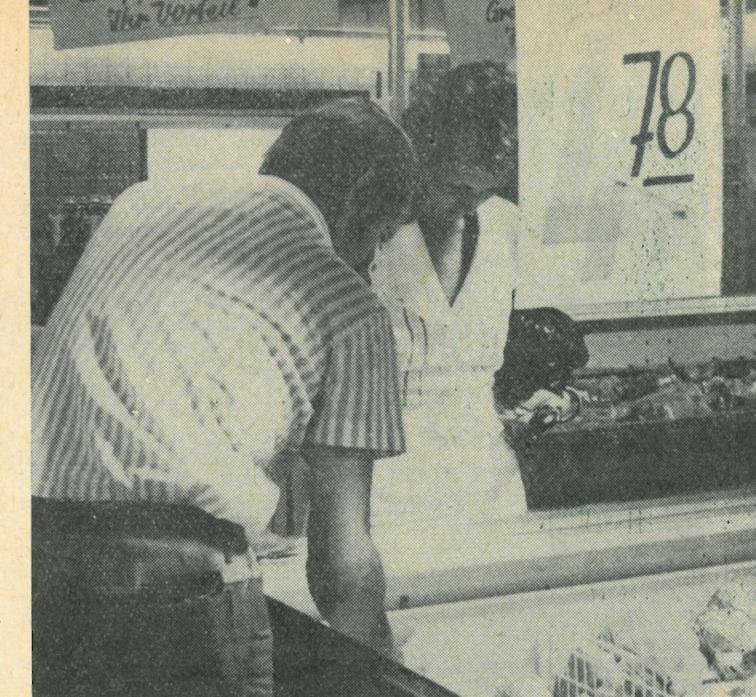
MATIAN KAŠKIEWICZ

Typická zástavba veľkého gazdovstva vo Wehldorfe. Gazdovstvo má 100 ha a jeho majiteľ Hans chová 700 ošpaných. Dolu majiteľ so svojim jediným robotníkom.

Typická veľká turistická zástavba na pobreží Severného mora. Po druhej strane cesty už more, ale pohľad naň zakrývajú plachetnice a motorové lode.

Nakupovanie. Renata a Herman Lindemanovi nakupujú v nedalekom mestečku Zeven alebo cestujú do vzdialenejších veľkých obchodných domov, kde je o niečo lacnejšie. Dolu, doprava vlastná.

tedy čudné. Konečne sa však rozhodli obžalovať Josepha z viacnásobnej bigamie a „rodinu“ likvidovať. Zatiaľ k tomu nedošlo, keďže tak Joseph, ako aj jeho 15 manželiek povedali, že sa budú na farme brániť so zbraňou v ruke.

*

Pred troma a pôl rokem svet prožíval ofresnou historii skupiny cestujúcich letadla, ktoré havarovalo v Andách. Trosečníci boli nalezeni teprve po 70 dňoch. Vydrželi jednak proto, že byli většinou mladí a také proto, že se odhodlali ke kanibalismu. O této udalosti psal tehdy celý svetový tisk, i polský.

Co se děje dnes s těmito lidmi, kteří se museli stát bez vlastní vůle lidovkou? Roberto Canessa, mladý medik, nemůže vidět kuřata na rožni, dostává řeky, připomínají mu lidské mimořádky. Kromě toho se veselé baví,

bývá ozdobou nejrůznějších „party“ a hrdě čte každou zprávu o sobě v tisku. Zeela jinak se chovají bratři Adolfo a Eduardo Strauchové. Prchají před lidmi, snaží se o vše za pomenu. Další zachráněný, Nando Parrado, delší dobu byl v noci buzen záhadným telefonátem: ženský hlas hovoril — tady tvoje sestra ze záhrobí, nepoznávám mne po chuti? — Sestra Parrada byla totiž jednou ze smrteľných obětí katastrofy. Francisco Delgado ztoulol o 30 kg, je stále nenormálně hladový a smrteľně se bojí hladu. Všem se zdávají hrůzostrašné sny a všichni navštěvují psychiatry.

*

Vedcom z Kalifornskej univerzity sa podarilo zostrojiť aparatúru, ktorá pracuje v opretí o ultrazvuky a umožní robíť snímky v mimoriadne sťažených pod-

mienkach. Vďaka tejto aparátu sa napr. podarilo urobiť dosť dobrý snímok 4-mesačného plodu v lone matky.

*

Clayton Smoke z malé kanadské osady Peterborough má čtyři děti a není bohatý. Jednou týdně kupoval několik losů na lotérii, ale štěstí mu nepřálo. Až jednou, bylo to v neděli večer, v rozhlasu podali výsledky loterie; ukázalo se, že jeden ze Smokeových losů vyhrál 100 tisíc dolarů. Radost byla obrovská v celé rodině, která hned začala plánovat, jak zaplatit dluhy, co se koupí do domácnosti, na obléčení, jak otec najde práci (byl delší dobu bez zaměstnání) atd. Ale v pondělí se ukázalo, že rodina musí své plány prozatím odložit. Los byl totiž koupen na jméno desetičetého synka Smokeů. Otec Smoke psal na jednotlivé losy jména svých dětí, protože doufal, že budou mít více

štěstí než on sám. Malý Judd obdrží peníze teprve za 8 let, až se stane plnoletým. A tak lidé, kteří budou jednou zámožní, dnes nemají co jist.

*

Manžel nebo aligátor? Pro jednoho z nich se musí rozhodnout mladičká filmová hvězda Annika Borelová, již popularitu přinesla spíše krásá než filmové role. Když byla Annika ještě dívčenkou, dostala malého aligátora, který se stal jejím miláčkem. Plaz hezky roste a opětuje city své velitelky, za niž chodí jako pejsek. Annika se provdala a její manžel Jeffrey si trpělivě a obětavě zvykal na plaza, který se stále plítl pod nohama a lezl všude, i do manželské postele. Nakonec však to nevydržel a prohlásil: „Buď já nebo plaza!“ Annika se rozhodla rychle a neústupně pro aligátora. Jeffrey

se odstěhoval do hotelu. Znamená to definitivní konec manželství? Prozatím se nic určitého neví. Na snímku Annika s aligátorem.

čitatelia redakcia

Citatelia redakcia

KUCOVSKÉ PROBLÉMY

Kucov, Piaski, Rogowiec a další obce v této oblasti nespatřily k průmyslově vyspělým místům v Polsku. Také v Belchatowě, který ve svých skoro šestsetletých dějinách pouze několik let plnil důležitější funkci — v letech 1956—1957 byl okresním městem — bylo průmyslu poskrovnu.

Zdejší obyvatelstvo se většinou zabývalo zemědělstvím, ačkoliv jalová půda málo vynášela a nedovolovala držet větší počet dobytka. Vskutku lze jen stěží pochopit, proč právě toto místo si když vybrali k osídlení předkové našich českých krajanů z Kucova a okolí. Krásy krajiny a rozlehle okolní hvozdy nemohly být rozhodujícím činem. Ani se tato oblast později nemohla stát turistickou atrakcí, protože zde neexistovala stravovací a rekreacní základna. Mladým lidem určitou šanci dával výjezd do jiných oblastí. Např. z Kucova odjížděli hlavně na Slezsko do oblasti Katovic a Gliwic. Nejednou jsme o těchto problémach psali.

Teprve výstavba palivového a energetického kombinátu v Belchatowě přerušila existující stagnaci a otevřela nové perspektivy. Ačkoliv se kombinát nazývá belchatowský, ve skutečnosti vyrůstá na vzdálenějších bohatých ložiskách hnědého uhlí v okoli Piasků a Rogowee. Je to jedna z největších investic současné pětiletky v Polsku. Přes 40 proc. práce bude na stavbě kombinátu vykonáno vlastními silami.

V Piaskách, kde bude zahájena exploatace ložisek hnědého uhlí, začne za deset měsíců pracovat jedno z největších rýpadel na světě. Jeden ze tří, která shrnou vrchní vrstvu půdy přikrývající uhlí do hloubky asi 120 metrů. Rýpadlo kolos, vysoké přes 70 metrů a dlouhé skoro 200 metrů, se už montuje. Také se pracuje na odvodňování uhelných ložisek. Hlubková čerpadla pumpují do nového řečiště Widawky denně mnoho krychlových metrů vody; v budoucnu ji bude využívat elektrárna.

Současně se pracuje na stavbě elektrárny v Rogowci. Její kapacita se bude rovnat dnešní kapacitě všech polských elektráren na hnědé uhlí. Bude to komplex energetických bloků dlouhých 750 m a vysokých 120 m. Komínky elektrárny, vysoké 300 metrů, budou mít elektrické filtry, které ochrání prostředí před znečištěním škodlivými látkami jak kysličník uhelnatý a síra na 99,6 proc. Elektrárna bude mít také zvláštní poplašné zařízení, které bude hlásit překročení normy znečištění. První energetické bloky zahájí práci ve IV. čtvrtletí 1980.

Podniky, které budují důlna na hnědé uhlí a elektrárnu, zaměstnávají veškeré místní pracovní sily jichž bude zapotřebí stále více. Již nyní zde pracuje asi 1700 lidí; v budoucnu jich bude zapotřebí přes 8000. Je to nová pracovní příležitost pro místní obyvatelstvo. Říkali mi zde, že

se dokonceme začali vracet kucovští krajané ze Slezska.

To jsou problémy, které vyplňují každodenní život v Kucově. Stavba uhlé pánve postupně pohltil i Kucov a ovlivní tedy budoucí dny vesnice i každé jednotlivé rodiny. Myslím, že nejdůležitější a nejvíce otázkou z celé řady, jež nutno vyřešit, je rozhodnutou se pro nové místo na osídlení. Mladí těmou k revíru, starší generace by nejraději dálé hospodařila a obdělávala půdu. Cást Kucovského plánuje přestěhování do vedlejší vesnice, která zůstane v těsném sousedství dolu, část prý myslí o Zelené. Ještě je čas dost na konečné rozhodnutí, ale již dnes se o těchto otázkách široce debatuje. Hovoří se i o památném kostele, který navrhli Marconi a také o osudu evangelického sboru. Mluví se o práci Kulturní společnosti Čechů a Slováků.

Vraťme se však k dnešku. Nelze pochybovat o tom, že hlavním motivem výpovědi kucovských krajanů o práci místní skupiny Společnosti je její slabá činnost. Stále méně je o ní slyšet. Klubovna neplní svou úlohu a nic se nepodniklo pro splnění návrhu poslední volební schůze, aby hudební soubor opět začal pracovat. Byl podán návrh na zahájení vyučování češtiny z gramofonových dešek.

Situaci ztěžuje, jak říkají kucovští krajané, slabá pomoc hlavního výboru KSČS. Podle mne právě to je pramenem opodstatněného požadavku, aby všechny tyto otázky byly společně s ústředním výborem představeny všem členům skupiny bez odkladu a bez „přihlížení“ k objektivním příčinám. Výběr modelu pro práci skupiny je jednoduchý. Jedná se o to, aby skupina žila, aby nebyla pouze formální registrací členů. Je zcela jasné, že veškerý rozvoj kulturní práce a také kultivování naší národní tradice — což je s tím těsně spjaté — musí být podřízeno vizi rozvoje Společnosti. V nynějších podmínkách je však důležité i to, aby snahy a práce byly v souladu s naší organizační činností, která rozdružuje o formách a pracovní náplni místní skupiny v Kucově i každě jiné v naší organizaci.

A. CHALUPEC

MOJA VOJNA S PÁSAVKOU ZEMIAKOVOU

V júli nastali u nás veľké horúčavy a suchá; pravdepodobne následkom toho na poliach sa vyrobilo neobyčajne veľa hmyzu. Ľudia vrávili, že je to pásvavka zemiacová ale najviac jej bolo na zemiacovej vŕati. Aj na mojom poli zemiacov bolo tej pásvavky veľmi veľa. Najprv som ju začal zbierať a zabíjať, daľo by sa povedať „domáckym spôsobom“, ale keď som na druhý deň videl, že pole vyzerá ako keby som na ňom nič nerobil pomysel som si: máme v Hornej Zubrici „agronomówku“ i agronomá, pôjdem ho poprosiť, aby mi poradil nejaký prostriedok proti pásvavke.

KDE JE AGRONÓM?

Kedže som nevedel kedy agronom úraduje, išiel som sa spýtať na Gminný úrad a skutočne, povedali mi, že pracuje od 6. hod. ráno.

Tak teda v určenú hodinu som už bol pred „agronomówkou“ v Hornej Zubrici. Budova je nová, pekná, poriadne oplotená, hned pri autobuso-

vej zástavke. Ale keď som sa pozrel na záhradu, ktorá je pri „agronomówke“ veru som osmutnel — sama burina, zíchlava, bodliače. A toto má byť vizitka agronóma? Asi tu nebýva, veď by nedopustil, aby taká pekná záhrada takto vyzerala? Do domu som sa nedostal, napriek klopaniu nikto mi neotvoril. Vrátil som sa teda na zástavku, kde mi jeden Zubričan poradil, aby som sa išiel opýtať kr. Kulaviaka, ten je agronomov sušed, iste bude niečo vedieť. Nebol doma, ale jeho manželka mi povedala, že agronomka občas dochádza, ale tu nebýva. Keď sa s ňou chcem stretnúť, mal by som išť do Jablonky. Autobus do Jablonky už odšiel, tak som naštartoval motorku a idem. Aj som chvíľu rozmyšľal čo mám robiť, veď mi pokosené seno ležalo na poli a bolo by ho treba zvázať, ale aj zemiacovu zachrániť!

V Jablonke, v dome, v ktorom mal byť agronom iba bola zaprátaná roľnícka, ale uvidel som známeho, kr. Kviačkovského, richtára z Oravky. Pýtam sa ho či nevie, kde môžem najst' agronomu. Odpovedal mi otázkou: ktorého agronoma či toho, ktorý má na starosti Zubriču, či toho, ktorý býva v Zubriči? Mne to bolo veru jedno; takého, ktorý mi povie ako bojoval proti pásvavke zemiacovej. Na to horár Soltyš mi povedal, že ten agronom, ktorý sa stará o Zubriču odšiel do Podvylka a ten, čo býva v Zubriči je tam. Bol som riadne prekvapený, veď idem návrh na zahájení vyučování češtiny z gramofonových dešek.

AKO ROZPRAŠOVAŤ TRITOX?

V susednej izbe bol úradník, aj tá izba bola preplňená, ale rozhodol som sa, keď som už tu — počkám. Po dlhom čakaní som sa konečne spýtal úradníka, kde môžem kúpiť prostriedok proti pásvavke zemiacovej, ako ho používať a či dostenanem kúpiť ochranné okuliare a masku, ktoré sa obvykle používajú pri rozprašovaní chemických prostriedkov? Úradník sa už veľmi ponáhal a tak mi iba povedal, aby som išiel do skladu a tam všetko dostaňem. Skladník mi skutočne predal zídaný prostriedok a na moje ďalšie otázky odpovedal, že ako ho používať je napsané na krabici, okuliare a masku nemajú na predaj a ani ich nepožičiavajú.

Zaplatal som za prostriedok Tritox a začal som študoval návod. Prvé, čo som prečítal bolo, že je to prostriedok škodlivý zdraviu. Začal som uvažovať: ochranné okuliare môžu byť tie, ktoré používam keď cestujem motorkou, nejaký starý oblek doma najdem tak, ako aj gumené čižmy a rukavice, ale čím Tritox rozprašovať? Pripomenu som si, že nás krajan E. Kott bol na agronomickom kurze. Iste teda bude všetko vedieť a možno aj bude mať nejakú striekačku, alebo niečo iné na rozprašovanie — iste mi to požičia.

PANČUCHA AKO NÁRADIE

Krajan Kott kosič trávu pri lipnickom chotári, tak som ho išiel hľadať. Na moje otázky, mi dal presnú a podrobňú odpoveď: zober si ženinu pančuchu, lebo na to je ona najlepšia, nasypotravu do pančuchy, priviaž ju na sám koniec haluzí, druhý koniec drž v ruke. Do druhej ruky si vezmi druhú haluz, ktorou budeš udierať po pančuche. Taktôž sa Tritox bude rovno a mierne rozprašovať. Začal som mať väčšie pochybnosti; za prvé či moja žena bude mať takú pančuchu, akú potrebujem a za druhé — či mi z nej dovolí rozprašovať trávu proti pásvavke a ešte k tomu mlátiť po nej halúzou.

Domov som prišiel napoludne, bolo zlé-nedobre. Manželka mi robila výčitky, že je

seno na poli a ja sa poneviedram po svete namiesto, aby som robil. V krátkosti som jej vysvetlil kde som bol a čo som robil, ako aj čo potrebujem. Najviac sa čudovala, že potrebujem pančuchu, ale som jej slúbil, že na najbližšom jarmoku jej kúpim nové, tak mi ich predsa len dala.

PÁSAVKA ZEMIAKOVÁ HYNULA — JA ĒSTE ŽIJEM

Začal som teda rozprašovať Tritox. Vyzeral som skutočne čudne: staré šaty, ktoré som po práci spálil, okuliare, ktoré používam keď cestujem motorkou, ústa som mal začiasané ženinou šatkou. Dlh som takto nevydržal keďže som nemocný, mám totiž astmu, preto som si šatku dal dolu. Keď som mal už poprasenú polovicu záhonu pocítil som sladkosť v ústach, hlava sa mi začala točiť a prišlo mi zle. Na šťastie som mal v džbáku vodu, ktorou som si vyplachol ústa a šiel som domov. Doma som si zase ústa vyplachol mliekom, aj som sa ho napil a šiel som lekárovi. Ako vidite veľa nechýbal, aby som namiesto pásovky otrávil seba.

JÁN KOVALÍK

Prípad, ktorý nám popísal krajan Ján Kovalík nie je po tešujúci. V dobe, keď roľníci, bojujú o dobrú úrodu, keď razíme heslo „Každý klas nad zlatom“, keď otázky zvyšovania hektárových výnosov sú v centre pozornosti strany, vlády a celej spoločnosti, je úplne nepravdepodobné, že roľník musí celý deň chodiť a nenajde agronóma, že dostal chemický prostriedok proti pásovke zemiacovej, ale nemohol ani kúpiť, ani požičať náradie na jeho rozprašovanie. Dúfame, že celý prípad čitateľom a nám vysvetlia patričné orgány, zodpovedné za služby poľnohospodárstvu.

Redakcia

Spolu s brigádnikmi Centrálnej stavby Bratislava, sa v internáte v Mlynskej doline na mesiac usalašili aj vysokoškoláci z BER, NDR, PLR, Rumunska a Sovietskeho zväzu — účastníci Medzinárodného tábora Univerzity Komenského. Zoznamovaci večierok všetkých brigádnikov sa konal v Unic-clube v Mlynskej doline.

Vážení priatelia, dorogije družia, liebe Freunde — víťa predsedu celoškolského výboru SZM, ktorý vo svojom prejave vyjadril v skrátke to, čo všetci cítili — radosť zo stretnutia, očakávanie nových dojmov, nádej, že sa mladí z rôznych krajín bližia, nadviažu nové známosti. Nerozhoduje to, že sú z Kyjeva, Sofie, Krakova, Halle či z Bratislav. Hlavné je to, že sú mladí, majú zmysel pre kolektív, zábavu, prosté sú študentmi.

Tak vyzeral prvý deň — sviatočný. Ale druhý, tretí a ďalšie sa už išlo naplno. Skoro ráno budiček, raňajky, cesta ospalým mestom, nové pracovisko a po práci skutočne zaslúžená zábava... Diskoteky, filmy, divadelné predstavenia, múzeá, výstavy, kultúrne pamiatky a predovšetkým to, čo človek najviac potrebuje — srdečnosť. Toto všetko ponúka svojim brigádnikom Bratislavu.

Pôvodne aj naši študenti z Poľska, zo Spiša a Oravy, mali ostat v Československu na brigáde. No nakoniec sa rozhodli odcestovať domov, aby pomôcť svojim rodičom pri žatve. A tak sa skoro všetci ocitli medzi najbližšími, ktorí sa im určite poťeli.

DOMINIK SURMA

NOVÁ BELA

BRATISLAVA PATRÍ MLADÝM

Len čo dozneli posledné slová prednášajúcich a už sa študenti rozbehli, veď si každý niečo naplánoval, brigádu, tábor, cestu k moru alebo do hôr. Po plnom napätí období skúšok dobre im padne aj trochu fyzickej námaha.

Prišli aj do krásavice na Dunaji — Bratislavu. Ubytovali sa v študentskom dome L. Štúra, ktorého izby, chodby, jedáleň, ba i okolie razom ožili ich bezstarostnými hlasmi. Študentov možno stretnúť v uľahčaných monterkách na sídliskach, pri terénnych úpravach, na staveniškach a v závodoch.

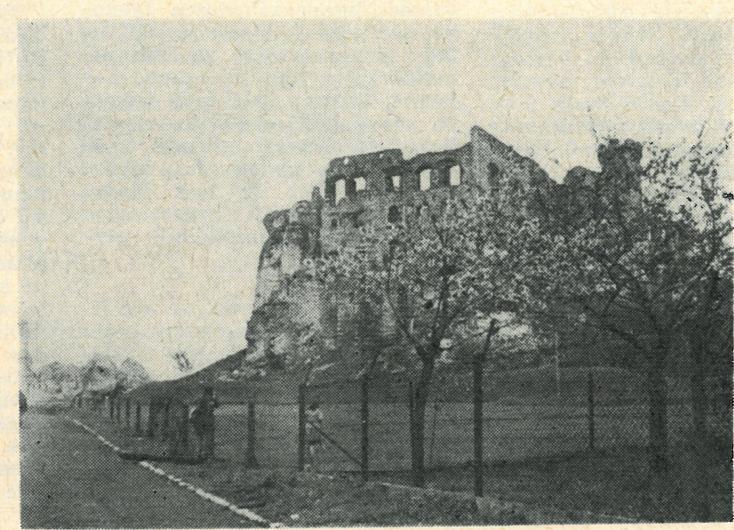
Dňa 18. júla 1976 zavítal k nám, do Novej Belej tanecno-zábavný orchester Melódia z Višňu pri Bratislave. Sedemčlenný dievčenský orchester, ktorého vedúcim je Vít Hrmo, vystupoval vo večerných hodinách v klubovni KSČaS v Novej Belej. Diváci, ktorí zaplnili klubovňu do posledného miesta, odmenili hru súboru vrelým potleskom. Súbor Melódia vystupoval v Novej Belej aj minulý rok, nezabudli na nás ani tento rok a dúfame, že na budúci rok tiež pridu medzi nás.

Touto cestou srdečne d'akujeme za vystúpenie a milú návštavu.

FRANTIŠEK BEDNARČÍK

Zrúcaniny renesančného zámku zo 16. storočia v Ogrodzieńci, Katowické vojvodstvo.

Snímka: MK

ZELOV

Dne 15. července zasedal výbor Národní rady města a sdržených obcí Zelova. Zasedání zahájil a řídil je předseda Józef Tosik. Výbor projednal otázky spojené se zajistěním zdárného průběhu žní a zhodnotil plnění plánů zemědělského odboru.

Dotazy vzneslo osm radních. Týkaly se většinou zásobování a zdravotnictví. Byl podán návrh, aby se v Zelově zaměstnalo větší počet lékařů. Dojíždění do Piotrkowa a Belchatowa je neúnosné. Je únavné, spojení je špatné a je málo autobusů a je dost drahé (návratné za jízdenky).

O plnění výchovného programu a práci s mládeží hovořil předseda rady J. Tosik. Uvedl, že usnesením Wojewódské národní rady v Piotrkově bude v Zelově zřízena soustava učňovských škol pro potřeby vojvodství a ještě v běžné pětiletce bude postavena nová velká školní budova. Také zemědělská škola bude rekonstruována a rovněž všeobecně vzdělávací lyceum.

Na závěr zasedání podal předseda rady návrh na usnesení o vyhasnutí mandátů dvou členů poradního sboru předsedy rady pro trestání přestupků, Wacława Stańczyka a Edwarda Karbowského, kteří náhle zemřeli.

U příležitosti XXXII. výročí vzniku Polské lidové republiky byla dne 21. července uspořádána v Zelově slavnostní akademie. Na akademii byla zasloužilým Zelovanům předána státní vyznamenání. Kavalírské kříže řádu Obrony Polska obdrželi Stefan Gryś a Maria Żyszkiewiczová; 3 Zlaté kříže za zásluhu, 3 stříbrné a 3 bronzové byly předány zaměstnancům Zelovských bavlnářských závodů. Aktivisté Obce Zelova byli vyznamenáni 2 odznaky JNF, 5 diplomů obdrželi členové ZBOWiD. Kavalírský kříž předal již dříve předsedovi Obecního družstva „Samopomoc Chlopska“ Franciszku Antoniszczykovi, piotrkovský vojvoda, který také dekoroval zaměstnankyni Úřadu města Zelova Alici Guderskou Stříbrným křížem za zásluhu.

22. července dopoledne byl na hasičském cvičišti v Dzielnej ulici v Zelově uspořádán slavnostní koncert pro „Lidi dobré práce“. Vyhrával orchestr Zelovských bavlnářských závodů s kapelníkem Marcinym a hudební skupinou Závodního kulturního domu. Odpoledne se konala tanecní zábava, která trvala až do večera.

Na sportovním stadiónu „Włókniarz“ bylo téhož dne odpoledne sehráno mezinárodní utkání v kopané mezi mužstvy Dynamika Eiselen (NDR) a Włókniarzem Zelov. Dobré a napínavé utkání vyhrál Zelov 1:0.

WACŁAW LUŚCIŃSKI

„SABAŁOWE BAJANIA“

V dňoch od 8. do 11. júla 1976 sa v Bukowine Tatránskej konala X. súťaž ľudových rozprávačov, inštrumentalistov a ľudových spevákov horských oblastí „Sabałowe Bajania“. Pripromeňme, že voľakedy sa ich zúčastňoval z našej Spoločnosti

krajan Augustín Bryja z Vyšných Lapšov.

V bohatom programe tohto podujatia okrem súťaží a vystúpení ľudových rozprávačov boli aj koncerty goralských kapiel, oblastných folklórnych súborov, súťaž na najlepšie miestne jedlá a nápoje, trh ľudového umenia, výstavy ľudového umenia, návštevy v pracovňach ľudových umelcov a veľa iných.

PALIA DO CZORSZTYNA

Odborníci zo Zväzu poľských rybárov už naplanovali aké druhy ryb budú žiť v našich už existujúcich a novobudovaných vodných nádržiach. Napríklad v czorsztynskej vodnej nádrži budú žiť ryby, ktoré sa najlepšie cítia v studenej vode.

V czorsztynskej nádrži hlavným druhom bude ryba palia. Je to druh pstruha, ktorého ikru sme dovezli z Kanady. Vysvitlo totiž, že existujúce u nás pstruhy — potocný a dúhový necítia sa najlepšie vo vodných nádržiach. V súčasnosti paliu pustili do Dunajca. Okrem pstruhov, v czorsztynskej vodnej nádrži budú žiť aj ryby lososovité.

Na tomto mieste pripomíname, že lososovité ryby sa výborne cítia v Soline, kde sa hojne rozmnožili, čomu sú mimoriadne radi miestni rybári a turisti. Podobné najatraktívnejšie druhy ryb zaviedli alebo budú zavádzat v iných našich vodných nádržiach. Je to o.i. biely amur — mimoriadne užitočná ryba v nádržiach pri elektrárňach, kde voda je často teplejšia a následkom toho nadmerne zarastá.

M.F.

KUCOVANÉ DEKUJÍ CSÚZ

Vážená redakce,

po návratu z týdenního zájezdu do ČSSR, který nám umožnil shlédnout mnoho zajímavých věcí a nevšedních krás, ojedinělých historických památek a seznámit se s mnoha dobrými a srdečními lidmi, chceme touto cestou vše poděkovat všem kdož se zasloužili o organizování a uskutečnění tohoto nezapomenutelného výletu.

Uviděli jsme krásnou krajinu české země, velkolepé dějinné památky, bohatá a výstavná města, velkorysý průmysl. Prohlédli jsme si Matičku měst Prahu s Hradčany, Památník českého písemnictví, celou řadu památných budov v Praze, svědků dějinných událostí a života mnoha pokolení. Pošli jsme se památky Lídic. Obdivovali jsme výstavné a rušné lázně Karlovy Vary a Mariánské lázně.

Setkali jsme se s zástupci Československého ústavu zahraničního, na než nezapomeneme. Vzpomínky na krásné Čechy jsou hluboko uloženy v našich srdcích.

Ještě jednou všem organizátörům z celého srdce děkujeme.

Účastníci zájezdu z Kucova: predsedka MS KSCaS Edmund Pospíšil, Jaroslav Volný, Wanda Nevečerlová, Wienecław Nevečer, Teofil Nevečer, Jaroslav Nevečer, Zenon Tuček a Zenon Dubielczyk.

Neorenesanční budova Národního divadla v Praze je ozdobou vltavského nábřeží

Snímek ČTK

NÁRODNÍ DIVADLO V PRAZE

Historie vzniku pražského Národního divadla je významnou kapitolou českých dějin. Ačkoliv Praha byla hlavním městem českého království, Češi žili od Třicetileté války pod rakouskou nadvládou a trpěli soustavnou germanizací. Čeští vlastenci těžce nesli krutý osud svého národa a usilovně probouzeli k životu českou literaturu, hudbu a dramatické umění. Herecké společnosti, které pořádaly česká představení, se musely pro odpor Němců tísnit v různých ubohých sálech a boudách. V roce 1862 měli Češi jediné Prozatímní divadlo, kde hrstka nadšenců uváděla české hry. Velkou touhou celeho národa bylo proto zřízení samostatného národního divadla, které by přineslo nejen umělecký vstup, ale stalo se též silným zdrojem národního uvědomění.

Proto bylo šfašnou událostí pro všechn lid položení základního kamene dne 16. května 1868; hudební skladatel Bedřich Smetana pronesl výstižná slova: „V hudbě život Čechů.“ Ze všech koutů země posílalo uvědomělé obyvatelstvo symbolické kamenné kvádry na stavbu divadla. Český básník a spisovatel Jan Neruda a mnoho dalších představitelů českého kulturního života organizovali celonárodní sbírku, které se nadšeně zúčastnily i nejchudší vrstvy. Na břehu Vltavy rostla nádherná budova v neorenesančním stylu, který byl tehdy v Praze reprezentativním směrem nové výtvarné estetiky, podle návrhu architekta Josefa Zítka.

Také Bedřich Smetana byl stržen velkolepým hnutím lidu. V novém divadle viděl symbol samostatného českého života. Z nadšení a hrドnosti z národního obrození zrodilo se Smetanova nové hudební drama — Libuše. V hudební literatuře je to jedinečné dílo, vymykající se ze známých kategorií oper. Smetana sám nazval Libuši „slavné tableau“ a tím nejlépe vystih ráz díla. Děj opery je vzat z národní pověsti o Libuši, mytické kněžně, jež založila Prahu

a sňatkem s Přemyslem, selským vladykou, první český knížecí rod. Kněžna Libuše je nadána věteckým duchem a obraci svým zrakem stále do budoucnosti, v niž vidí skvělý vstup českého národa.

Smetana uchovával Libuši devět let pro slavný okamžik otevření Národního divadla. Zazněla poprvé 11. června 1881, kdy ještě nové divadlo nebylo zcela dokončeno. Brzy potom vznikl neopatrností při upevnování hromosvodu požár, který budovu téměř zničil. Avšak do měsíce po nešťastné události sebral český lid na znovuvybudování divadla milion zlatých. Během dvou let byla postavena nová, ještě krásnější budova, dílo architekta Josefa Schulze. Na paměť nesmírné obětavosti národa byl nad jevištěm umístěn nápis „Národ sobě“. Při druhém otevření Národního divadla dne 18. listopadu 1883 byla opět provedena opera Libuše, která od té doby provází nejvýznamnější chvíle v životě národa; podle ideje velkého mistra vitala i osobození a utvoření samostatného státu. V Národním divadle se uvádí při zvláštních příležitostech, především státních výročích. Postavu slavné kněžny vytvořila v Národním divadle v Praze plejáda vynikajících umělkyní, mezi nimiž byla i legendární Ema Destinnová.

Ke stému výročí otevření první české scény, které se bude slavit v roce 1983, se připravuje velkorysá rekonstrukce. V projektu 6. pětiletky (1976–1980) bude nejvýznamnějším investičním úkolem v oblasti kultury. Poprvé se z Národního divadla vystěhuje Hynaisova malovaná opera, aby se ji ujaly dovedné ruce restaurátorů. Odborně ošetřena budou všechna umělecká díla, následně malby i plastiky.

Ceskoslovenský stát si nesmírně váží historické budovy Národního divadla a věnuje největší péči tomu, aby v dokonalém stavu mohla dále plnit své velké kulturní poslání.

MARIE ULČOVÁ

RIMAVSKÁ SOBOTA
POKRAČOVANIE ZO STR. 16

nám, lebo inak vojsko Jeho Veličenstva Sultána je už na ceste, aby obyvatelstvo tejto krajiny ku poddanstvu priviedlo. Čo vám pomôžu zátarasy vo vašich lesoch, strážne veže, mocné mury vašich miest? Lebo Turci prispôsobia vás k vašim zásekom, naši strelec rozprášia vašu jazdu a prebijú sa k vám ako jelen rovinou“.

Turecká moc bola však nakoniec zlomená. Pominuli sa aj stavovské povstanie proti Habsburgom, počas ktorých sa často bojovalo na slovenskom území, privádzajúc biedny poddaný lud do nešťastia. Z tureckého pobytu sa v mestskom archíve zachovalo vyše 250 rôznych listín.

Po hospodárskej stránke, popri polnohospodárstve Rimavská Sobota si zachovala predovšetkým pôvodný raz obchodného a remeselného mesta. Prejavovalo sa to aj na raste a štruktúre jeho obyvatelstva. Do začiatku nášho storočia si mesto vytvorilo 27 cechov. Kožušnícky cech dostal práva už v roku 1458, ale spoločný cech zlatníkov, kováčov, zámočníkov, remenárov, sedláarov a mečiarov (s právami z roku 1516) bol oveľa starší. O obchode hovoria správy zo 16. storočia, že sa obchodovalo s dobytkom,obilím a vínom, neskoršie aj s medom, voskom a tabakom. Sobotné trhy a výročné jarmoky,

povolené v roku 1549, boli vyhľadávané zo širokého okolia. V posledných storočiach stredoveku najväčší počet zamestnancov mali kožiarske a textilné remeslá. Začiatkom našeho storočia vznikol tu už iba nepatrný priemysel. Bola tu najmä továreň na konzervy, ktorú v súčasnosti rozšírili vybudovaním potravinárskeho kombinátu, ktorý svojim technickým vybavením patrí k najmodernejším v republike. Popriňom je cukrovar, chemické závody a závody na spracovanie tabaku, ako aj pivovar. Obraz mesta rozšírili aj jeho nové sídliská. Na námesti upútala pozornosť vysoká stavba kostola s retadovými barokovými prvkami z konca 18. storočia a trojposchodová veža s laternovou baňou, umiestnenou na štitovom priečeli. Z klasických budov k staviteľsky najcennejším patria aj dva bývalé župné domy — pamiatka po Gemerskej župe, ktorá tu sídlila v rokoch 1748–1790, a potom v rokoch 1805–1922. Osvietenské snahy mesta sa prejavovali predovšetkým zakladaním kultúrnych a vedeckých spoločností. Dejiny mesta doplňuje hodné návštevy Gemerského múzea s neobvykle bohatými zbierkami exponátov od doby kamenej až po súčasnosť.

A. ADAMEC

Vykládá se, že jedna firma ve Werthingu (Velká Británie), která se zabývá prodejem automobilů, přijímá každou zálohu na prodej auta. Jeden zákazník nabídl prý vlastní ženu a ačkoliv to byl pouze žert, firma zplnomocnila své zástupce, aby přijímal jako zálohu i živý inventář. Náramně se to hodilo jednomu zemědělci, který přivedl jako zálohu na auto dvě krávy.

Marcus Lipton, poslanec britské Dolní sněmovny, je hož vystoupení jsou vždycky neobvyklá, navrhl, aby se krávy natrály fluorescenční barvou, což by byl prostředek proti silničním nehodám. V určitých oblastech země i v blízkosti Londýna mohou krávy podle starého zvyku chodit volně v přírodě. Velmi často přecházejí silnice nebo dokonce po nich krácejí. Vyskytla se celá řada silničních nehod, způsobených najetím automobilů na krávy, zvláště po západu slunce.

RÍM: Zemědělská komise italské sněmovny projednává návrh Společnosti pro ochranu přírody na rozhodný zakaz lovení drobného ptactva, které na jaře a na podzim přelétává nad Itálií. Lovy na ptáky jsou v Itálii tradiční; ptáky se chytají do zvláštních klecí a pak dodává do... kuchyní. Bylo vypočítáno, že při jednom tažení „ptáčníci“ pochyťají asi 150 000 zpěváčků.

... 105 milionov Japoncov býva na štyroch hlavných a 3500 malých ostrovech, ktoré majú vcelku povrch iba trochu väčší ako Poľsko. Koncom storočia počet obyvateľstva v Japonsku dosiahne 130 miliónov — ľahko si teda možno predstaviť tlačenie,

velké hľoubce, několik set metrů pod povrchem.

Samořejmě termíti nedovedou navrátať tvrdé skály, ale dovedou si nalézt mezi nimi i pod nimi cestu ve vlhké hornině (jejich kusadla musí být totiž stále vlhká). Tam

... ošipané patria medzi najinteligentnejšie zvieratá. Dokonca, ako zistili vedci, ošipané chované vo veľkých výkrmňach sa organizujú do skupín a v chlieve existuje istá „spoločenská hierarchia“. Ošipané s „vyšším postavením“ majú dokonca aj prikoryte určité prednost a výhody. Anglickí vedci robia zaujímavé výskumy o „zvykoch medzi ošipanými“.

V Nashville (USA) se staví nákladem 12 miliónov dolarů první výškový hřbitov na světě, který bude mít 20 poschodi. Bude mít místa pro 130 000 nebožtíků. Projektant a současně majitel prohlásil: „Ceny stavebních parcel rápidně vzrostají. Na pochování takového počtu nebožtíků by bylo zapotřebí 76 ha. Zde stačí pouhé 2,8 ha.“

ZAJÍMAVOSTI

která bude v tejto krajine. V Japonsku teda padol návrh vypracovať „plán storočia“ — spočívajúci na nivelačii väčšiny horských štítov, odsunutí pôdy k moru a postavení obrovských hrádzí — čo by poskytlo skoro dvojnásobné zväčšenie životného priestoru. Niektorí vedci považujú tento plán za šialený, iní tvrdia, že je to veľmi zaujímavý návrh.

V poslední době človek zapáhl do práce v hornictví dokonce i hmyz. Rodézskej horník Bill West dokázal po mnoha letech pozorovanie, že termíti, nazývaní bilymi mrazenici nebo všekazy mohou pomoci Rodézii vyriešiť problém objevovania bohatých ložisek nerostu, ležiacich i v

kde hlubí, vrství obrovské kopce zeminy, ktoré jsou skutečnou výstavou pôdnich pokladů. Rozbor vzorku z takového kopce zcela presne ukáže složení pôdnich vrstiev a to do značné šírky i hloubky. V Rodézii nemohly být dosud prozkoumané obrovské oblasti, protože jejich horní vrstvy, někdy i dost hlubočou, tvoří písok a štěrk. Týká se to zvláště pouště Kalahar, pod níž je ukryto veľké nerostné bohatstvá.

Nedávno chemický rozbor vzorku několika kopců termítu umožnil potvrdiť výskyt bohatých žil zlata. Tak tedy termíti pomáhají lidem aniž by jim samým bylo ukrievdeno. Vzorky jsou tak malé, že nikterak neohrožují mistrené stavby termítich kopců.

Ako možno efektívne využiť každý hektár dokázal na svojom gazdovstve Zygmunt Sęk z Boryszewa vo Varšavskom vojvodstve. Na 13 hektárovom gazdovstve (v tom 4 ha lúk) chová 21 kusov dobytka. Správnym metódam hospodárenia vďačí výborné výsledky — vyše 5,5 tis. litrov mlieka ročne od každej z desiatich kráv. Do jedálneho lístka zvierat Zygmunt Sęk zavedol kukuricu, kŕmu repu, zelené krmivá, vysladené rezky. Prácu na poli aj na gazdovstve mechanizoval. V maštali má miešačku krmív, automatické napájadlá, dopravníky krmív a na vývážanie maštálneho hnoja.

Snímka: CAF Kwiatkowski

SEPTEMBER

Tento mesiac je obvykle veľmi pekný, slnečný, teplý, ba niekedy až horúci. Mnohí ho prirovnávajú k máju, lenže noci sú už chladné a namiesto rozkvitajúcej jarnej prírody prináša hojnosc dozrelých plodov na poli a v záhradách. Dozrieva sice ovocie a v zeleninových záhradkách druhá úroda, najmä redkovka, špenát, karfiol či šalát, v lesoch pribúda hrívov, ale ako hovorí české ľudové príslovie „čoho júl a august nedovari — toho už september nedosmaží.“

Veru, viditeľnými a neviditeľnými

premenami sa príroda už pripravuje na zimu. V priebehu mesiaca sa deň skracuje o vyše polohruhé hodiny. 22. septembra slnko prekračuje rovník smerom na juh, čo je začiatkom astronomickej jesene, a o deň neskoršie nastáva vyrovnanie dňa s nocou. Vtedy na celej zeme guli noc a deň sú rovnako dlhé a trvajú po 12 hodín. 23. september považujeme už za prvý deň jesene. V tento deň slnko vychádza presne na východe a zapadá presne na západe. Pri jesennej rovnodenosti sa na okoli severného pólu končí dlhý polárny deň, ktorý trval pol roka a po celý tento čas bolo slnko nad obzorom. V Antarktíde sa súčasne končí dlhá polárna noc. Koncom septembra súmraky sú už najkratšie, rýchle sa rozvidnieva a stmieva.

Rôlnici v septembri pokračujú v podmietkach a orbách, sejú ozimné obilia. Začína odrástať druhý raz ko-

sena tráva, nastáva obdobie vykopávania zemiakov. Na krovinách a stromoch sa začínajú vyfarbovať listy a na lesných poliankach nastáva čas jelenej ruje. Oneskorenie ruje sa kedysi považovalo za znamenie veľmi neskorej zimy. Zároveň sa hovorí, že keď v septembri padalo veľa zaluďov, na Vianoce malo byť veľa snehu.

V tomto mesiaci odletavajú na juh posledné vtáky a niektoré zvieratká sa už pripravujú na zimu. Na ovocných a okrasných stromoch v záhradách sa končí vývoj púčikov odolných proti mrazom, aj polievanie nie je už také dôležité. Koncom mesiaca robí sa však prípravu jám na vysádzanie nových drevín v záhradách. Ak je teplo, môže sa pokračovať vo výsadbe jahôd a súčasne sa začína vysadzovanie egrešu, ríbezľí a malín. Na pripravené záhonky sa koncom mesiaca vysadzuje odložené a cez leto vy-

sušené a vybrané cibule tulipánov, narcisov a hyacintov, aby zakvitli skoro na jar. Môže sa začínať s vysadzovaním cibule a cesnaku. Vyváža sa zeminu z pareniska. V tomto mesiaci nastáva čas hodov, dožiniek a operačiek.

Storočné záznamy spomínajú, že vraj aké sú prvé štyri dni, taký je celý mesiac. Na začiatku mesiaca býva obyčajne jasno a pomerne teplo. Okolo 10. septembra premena počasia, aby po niekoľkých daždivých dňoch bolo opäť pekne do konca mesiaca. Ludové pranostiky hovoria, že keď v septembri hriby chybajú, neomylne zimu predpovedajú, a keď hrom bije ešte okolo Michala (29.IX.), nebude do Vianoc žiadna zima stála; keď Matúš (21.IX.) k nám v snehu bežal, bude po pás celú zimu ležal.

(ZOZB. MIŠO)

Z KALENDÁRA NA – SEPTEMBER – ZÁŘÍ

V říjnu sklízíme okopaniny. Je to stejně namáhavá práce a stejně důležitá jako žně. Brambory krmné paříme a silážujeme.

Nezasetá pole zoráme a přes zimu necháme hroudov ležet.

Dobytok zvykáme na zimní krmení — postupně podáváme suchá krmiva (seno, sláma, plevy). Hovězí dobytek nenecháváme na pastvisku za studených a dešťových dní. Ovce vyháníme na bramborště a řepniště po sklizni okopanin.

Jedním z nejdůležitějších úkolů na podzim je využít všechny možné zdroje krmiva a zvýšit zásobu krmiva. Důležitá je totiž nejenom výroba krmiva, ale také jejich správné uskladnění a plné využití všech dostupných a vhodných surovin.

Mnohem lépe využijeme trávu, jestliže ji nesušíme na seno, ale silážujeme. Nejlepší je siláž z mladé trávy. Kromě řepného chrástu, mezikultur a dalších rostlin se na siláž hodí také odpadky ze zeleniny, zelená bramborová nať atd. Kde se dá, nutno využít zelených rostlin z příkopu, rybníků a bažnatých luk, které po nařezání se s jiným zeleným krmivem dobře konzervují v silážní jámě.

Značné úspory nám přinese konzervování brambor v silážních jámách, jímž zastoupíme tradiční uskladňování v krehotech. Brambory na siláž musí být čisté, protože hliná ztěžuje proces kvašení a snižuje kvalitu siláže jako krmiva. Před konzervováním v silážní jámě nutno brambory na pár uvařit.

Krmnou slámu a plevy nutno chránit před zkaže-

ním. Stále ještě málo pečujeme o slámu na krmivo a plevy, čímž se často znehodnocuje dobrá píce. Hned po vymlácení složíme slámu v místech chráněných před deštěm. Neskládáme ji na podlahách stájí ani chlévů. I když mají chlévy a stáje betonové stropy, plynou z výkalů znehodnocují tuto krmnou slámu. Ječmené a žitné plevy také složíme na vhodném místě a v zimě je před skrmováním spaříme varfící vodou nebo vývarem.

Nezapomeňme, že usušené motýlokvěté rostlinky podáváme výlučně dojnicím. Krmíme-li suchým jetelem nebo lucerkou, což se často dělá, mrháme hodnotnou bílkovinou. Velký význam má ve stádě diferencované krmení kráv podle dojivosti. Krávy s vysokou produktivitou mléka by měly dostávat větší množství krmiva (nejenom jaderného) než slabé dojnice.

Dobytok nenachádza vlníkovitou píci (slámu, jetel nebo lucerku na semeno, ostré seno z vlhkých luk) jestliže ji nařežeme na sečku.

Na podzim jsou slevy na minerální hnojiva. Nakoupíme-li tedy tato hnojiva nyní a uskladníme-li je do jarního setí, ušetříme slušné peníze. Hnojiva uskladňujeme v suchu aby neztrádila. Nepoškozené polyetylénové pytle složíme do rázu na volném prostranství. Na zem položíme dehtový papír nebo fólii. Kolem rázu vykopeme stružku na odvádění dešťovky. Ledek amonný však takto nemůžeme uskladňovat, protože změny teploty působí rozklad granulátu, vzniká voda a pytle s hnojivem popraskají.

Ledek amonný, hnojiva v papírových pytlích a nebalená musíme uložit v suchých místnostech.

Jednotlivé druhy hnojiv se při tomto způsobu uskladnění musí izolovat přepážkami nebo prázdným místem.

Zvláště opatrně zacházíme s ledky, které mohou způsobit požár. Např. ledek amonný smíchaný s uhlím, koksem, dřevem, slámem, senem, papírem, látkou, olejem atd. může se sám od sebe zapálit. Protože některé druhy nebalených hnojiv leptají cement, beton a omítku, izolujeme je fóliovými plachtami nebo asfaltovým tmelem.

Hnojiva v pytlích ukládáme do rázu vrstvami, jednou po délce, jednu napříč. Rstev by nemělo být více jak osm až dvanáct, jinak mohou spodní pytle tlakem popraskat. Skládáme na hnojiva musí být vybaveno nejnutnějším protipožárním nářadím.

Seno před setím nutno mořit aby se neukázala plíseň; u pšenice to může být plíseň smrdutá, padlý hladký a plíseň bílá, u žita snět stěbová, plíseň bílá a další. Na moření používáme: semenové mořidlo R., semenové mořidlo T (nechrání před plísňí bílou). Snět stěbovou a snět působící zakrslost pšenice hubí také „Snietox“.

Na 100 kg semene použijeme 200 g mořidla; dbáme, aby preparát se dostal k celému povrchu semen. Mořené semeno může být používáno pouze na setí. Seno ze semenářského ústředí je většinou již mořené.

S.D.

Z AMOROVEJ LUCKY

Chlap, keď sa chce ženiť verbuje sa a dievča, keď sa chce vydáť, žiada si zomrieť. (Slov. ľud. príslovi)

Ak chceš byť milovaný, miluj! (Seneca).

Ak sa žena naozaj hnevá, bozkom to nenapraviš. Tu pomôžu najmenej tri bozky. (G. Gildoni).

Manželstvo je ako počasí — nestálé a predpoviedi sel-havají.

O svém srdci mluví pouze hlupák nebo človek, který je na chvíli miláčkem štěstěny. (Etiopské príslovi)

TAKÝ JE ŽIVOT

MESTSKÉ ORGÁNY v Southend v Anglicku urobili kontrolu v kaviarňach a nočných podnikoch v súvislosti so státnosťami turistov týkajúcimi sa tanečníkov v úbore „topless“. Turisti sa sfašovali, že napriek tomu, čo sa hovorilo v oznameniaciach, tanečnice mali prsia zakryté, a to, — ako sa na kontrole konštovalo, — je v rozpore s britskými predpismi týkajúcimi sa obchodnej reklamy.

Jedna poisťovacia spoločnosť v Kalifornii zaviedla nové „služby“ — poistenie pre prípad rozvodu. Ak manželstvo je nevydarené, spoločnosť hradí všetky trovy spojené s rozvodom a v niektorých prípadoch vypláca dokonca odškodné opustenej manželke. Poisťovňa však kladie manželom isté podmienky: za prvé — musia sa poistiť najneskôr šesť dní po

Humor

Pekná slečna zastavuje automobil a prosí o zvezenie. Muž za volantom jej odpovie:

— Dobre, ale najprv mi ukážte rúčku!

Slečna sa čuduje, ale podá mužovi ruku. Ten skúma jej dlaň:

— V poriadku. Prisadnite si. Máte dlhú čiaru života. Ja nemám brzdy!

— Mám dojem, že už mne tač nemiluješ, ako pred svatbou.

— Nikdy jsem nejevil náklonnosti k provdaným ženám.

INDISKRÉTNA DÁMA

Istú senzáciu v Amerike vzbudili naposlasy vyznania 55-ročnej dámy, istej Gene Thierneyovej z Houstonu v štátu Texas. Pani Thierneyová prednedávnom povedala, že v roku 1946, keď bola začínajúcou hereckou v Hollywoode, zoznámila sa s vtedy slobodným a veľmi prísažlivým Johnom F. Kennedyom, neskôrším prezidentom USA. Známosť sa rozvíjala veľmi sfľubne, boli bozky, spoločne výlety jachtou atď., atď. „Ziaľ, mama Kennedyová ma nemala rada — keby nie to, celkom iste by som sa stala prvou dámou Ameriky“ — vzdychá pani Thierneyová. Nežijúci už 16 rokov John Kennedy bol gentleman; nikdy nepovedal ani slovo o tom, čo ho spájalo s pani Thierneyovou. Oba sú menej diskrétni. Je pravda, že iba po 30 rokoch...

JEDINÁCI

Všeobecne vládne presvedčenie, že jedináci to sú deti s egoistickými sklonmi, ktoré majú tažkosti v stykoch s rovesníkmi. Že tieto črty majú do určitej miery vplyv na formovanie ich budúcej, dospej osobnosti. Výskumy

prof. Toniho Talbu z Karoliniskej univerzity (USA), uskutočnené medzi početnou skupinou jedinákov vo veku 17–62 rokov, potvrdili iba jednu závislosť: jedináci sa rýchlejšie stávajú dospelí. Vyplýva to jednoducho z toho, že v detstve sa stýkali hlavne s dospelými. Všetky domnenky neboli potvrdené.

Neštěstí naši epochy spočívá v tom, že jsme stále hrdejší na komputery a stále nedůvěřivější k myslícím lidem. (J. Rostand)

I kdybys vránu koupal v růžové vodě, její křídla nebudou bělejší. (Východní moudrosloví)

KÝM MLÁĎA DOSPEJE

Mimoriadne dôležitou vecou je udržiavanie malého dieťa v čistote. Cím je dieťa mladsie, tým má jemnejšiu pokožku, náchylenejšiu na zaparenie. Preto nemluvňa musíme prebaľovať po každom močení. Po stolici treba dieťa dôkladne umyť zadoček teplou vodou a pokožku nakrémovať alebo napudrovať. Plienky by sa malo zakaždým vyvárať a prinajmenšom dôkladne vyprátať.

Raz denne treba dieťa dôkladne vykúpať. Robíme to pred kŕmením dieťa, v lúbovoľnom čase (najlepšie večer). Teplota vody nemôže byť vyššia ako + 37°C. Do vaničky nalejeme toľko vody, aby nezakryvala dieťa a na dno položíme plienku. Lavou rukou pridržívame hlavičku dieťa a pravou ho umývame mäkkou namydlenou špongiou. Začíname tvárikou kde však musíme dať pozor, aby sa mydlo nedostalo dieťa do očí. Potom dieťa opláchneme, zabalíme do uteráka a jemne osušíme, ale neutierame a nakoniec napudrujeme.

RECENO — PRECTENO

Nohy drž v teple, hlavu měj chladnou! (Plutarchos)

telo človeka obsahuje 65 proc. vody, zbývajúcich 35 proc. tvorí rôzne nerusty, včetně stop zlata. Jejich hodnotu vypočítal Donald Forman z Evanstonu; u průmerného človeka vážiaceho 70 kg činí s prihlédnutím k aktuálnym cenám surovin — 5,6 doláru. Kromě toho ... máme 222 až 224 kostí, 636 svalov a celková dĺžka cév našeho krevnúho oběhu méri 2500 km.

Zdravý človek v klidu vdechne a vydechne asi šestnásťkrát za minu-

Jeho srdce za minu vykoná 70 úderov.

Z domáceho hrnca...

Smaltované nádobi nutno chrániť pred náhlymi zmienami teploty (napr. do rozpálené nádoby nelejeme studenou tekutinu). V odprýskaném smaltovaném nádobi nevaríme, protože klejt se môže dostat do pokrmu. Smaltované nádobi a predmety myjeme ve vode s trochou sody. Nečistíme je drátenkami!

Povrchovému plesniveniu džemov sa dá zabrániť, keď do pohárov nalejeme horúci džem (ok. 80 stupňov C) až po viečka a ihneď uzavrieme. Uzavretý pohár hned za horúca prevratíme, čím zničíme plesne vo vzduchu medzi džemom a viečkom a na vnútornnej strane viečka. Poháre musia byť vzduchotesne uzavreté a džem musíme skladovať v suchej a studejnej miestnosti.

NOVÝ CHLIEB

Chodí holič po poli,
že lán žita oholi.
Pomocník mu britvu brúsi
za nový chlieb na obrusi.

PAVOL ŠTEFÁNIK

ZÁHADY ZÁHRADY

Co je v našom sade nové?
Zrejú slivky zamatové
a cupkajú orechy
do trávy i na strechy.

A jablká pri záhradke?
Už sú ako cukor sladké.
Hrušky žltuňa. Kto má chufu.
stačí ruku načiahnuť.

Prečo lístie červenie?
Čaká príchod jesene.

ALOJZ COBEJ

LIST

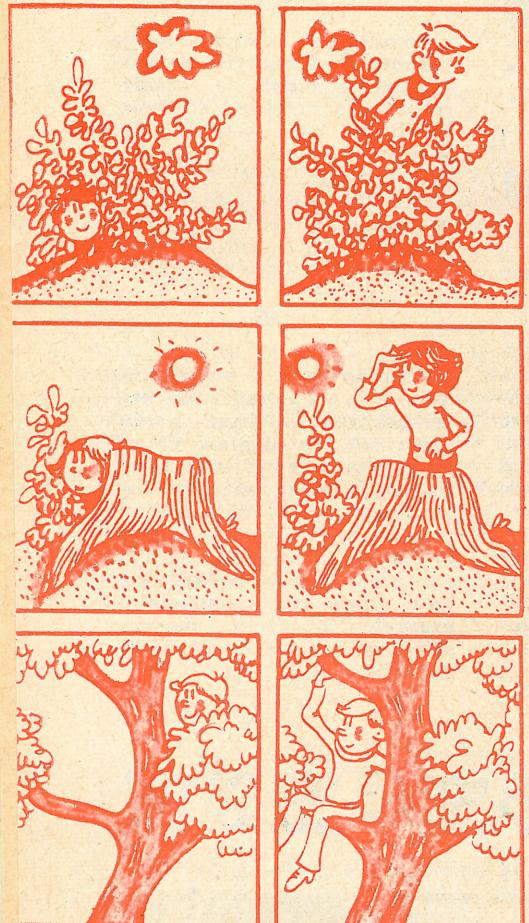
KED ZAČALO FUKAŤ ZO STRNISK,
DOSTAL VIETOR ZRAZU TENTO LIST:

HOCI TVOJE FUKANIE SI CTÍME,
FUKAJ, PROSÍME, AŽ ODLETIME.
MÁME TOTÍZ LETNÉ SUKLENKY,
NO A ĚSTE NIE SÚ LETENKY.
VCERA BOLI VŠETKY PREDANÉ,
DNES SÚ ZATVORENÉ PREDAJNE.
ALE ZAJTRA ASI
UŽ NÁM DAJU PASY,
AJ LETENIEK ZA KUFRIK,
POLETÍME DO AFRIKY
ALEBO AJ ĚSTE ďALEJ,
VEĎ UŽ DÁVNO NIE SME MALÉ.
ALE VÍZA NASPÄT MÁME,
ČO NEMAMÉ — TO SÚ SANE.
TAK DNES NEFUČ. ZAJTRA ASI
UŽ NÁM DAJU NOVÉ PASY.
BUĎ K NÁM, VETRIK, TROCHU
LUDSKY.

DAKUJU TI
DIVE HUSKY.

MÁRIA TOPOĽSKÁ

KRYJEME SE V TERÉNU dobře špatně

CO?

CO VÍME O PSÍ PAMĚTI?

V chování psa hraje paměť důležitou úlohu. Pes je velmi dobrý pozorovatel, vidí, větrí a ukládá do své paměti d'eko více, než si myslíme. Vydrží dlouhé hodiny pozorovat svého pána, zná každý jeho pohyb a proto velmi dobře, i z nepatrnych posunků, poznává, co se od něho žádá. Psi mají také smysl pro humor a brzy vycítí, že čím se chovají komičtěji, tím spíše jsou splněna jejich přání. Pes si také dobře pamatuje, jaký režim panuje v rodině, v níž žije; např. kdy se vstává, chodí spát, kdy přichází pán nebo paní domů. Jednání psa je také výrazně ovlivněno jeho čichem a sluchem. Například sluch má šestnáctkrát citlivější než člověk. Jeho nejvýznamnějším smyslem je čich. Zprostředkovává mu vše, co se kolem něho děje.

JAK DOSTALA ANTARKTIDA SVÉ JMÉNO? JAK?

Autory názvu Antarktida (Antarktis) jsou starí řečtí astronomové. Kružnice, kterou opisují hvězdy a souhvězdí kolem Polárky, říkali arktický, medvědí kruh – podle souhvězdí Velkého medvěda (vozu); medvěd se řecky řekne arktis. Název byl přenesen na zeměkouli a oblast kolem severního pólu byla nazvána Arktis, kolem jižního pólu Antarktis. Antarktida je členitá pevnina pokrytá ledovým příkrovem, téměř pět kilometrů tlustým. Její rozloha je 14 milionů kilometrů čtverečních, což je o polovinu více, než má Evropa. Kdyby antarktický led roztál, zvedla by se hladina světového oceánu o 60 metru.

PROČ?

PROČ MAJÍ RYBY ŠUPINY?

Šupiny jsou kostní útvary, jež jsou zapuštěny v kůži a chrání povrch převážně většiny ryb. Z těch, které šupiny nemají, znáte jistě sumce nebo vranku, plevelnou rybu z horských říček. Někdy si šupin ani nevšimneme, jak jsou malé – např. u úhoře. Supiny jsou plaché obecné destičky, více či méně průsvitné, a překrývají se na rybím těle asi jako tašky na střechách domů. Každý druh ryb má svůj vzorek, vytvořený šupinami, což je důležité při jejich určování a rozeznávání. Tak u kapra napříč vytvářejí šupiny „mrížku“ a charakteristický dvoubarevný vzorek, u štíky je šupinami tvoren vzorek velmi nenápadný a do přední vystupuje nápadná barevná kresba; lipan má šupiny šestiúhelníkové v pravidelných pasech apod.

ROZPRÁVKA ZO STAREJ HORÁRNE

Otec nám doniesol z lesa srnku, malú, okatú – dostala meno Lesinka. Pytlaci jej zabili mamičku. V lese by bola zahynula od hladu. Kŕmili sme ju z fľašky cumlíkom ako malé dieťa. Spávala v debničke pri sporáku s malým psíkom Harym a mačičkou Mickou. Túlili sa k sebe, aby im nebolo zima. Keď sa naučili papkať, jedávali z jednej misky mliečko. Radi sa vyhrievali na slniečku alebo sa klíbali v tráve. Priateľili sa.

Keď podrastli, debnička im bola malá. Zostala pre mačku. Psík dosťal na dvore búdu a Lesinka bývala v chlieviku. Už sa tak veľmi nepriateľili. Začali od seba bočiť, aj chuf začali mať rozdielnu. Lesinka mala najradšej mladú trávičku alebo mamine muškáty. Hary zas do-

brú kost a mačička mala nadovšetko rada myši. Iba pri miske s mliečkom sa ešte stretávali všetci traja. Len čo mama doniesla do kuchyne čerstvo nadojené mlieko, už boli okolo nej. Skákali, dobre ju nepreváli, kým im nenaliala do misky. Tak žila u nás Lesinka skoro dva roky.

Naraz len Lesinky nebolo – zmizla. Pri miske sa stretali len Hary s mačičkou. Hašterili sa, začali na seba poškúľovať. Lesinka nepríšla ani o týždeň. Aj my sme smútili za ňou. Kto vie, či ju mama neodstrašila pre tie obhryznuté muškáty, podozriveli sme mamu. Možno ju aj niekto zabil? – uvažoval brat.

– Hora ju zavolala, – povedal otec. – Narodila sa tam, a tam sa

musela aj vrátiť. Akýže to bol u nás život pre ňu? Väzenie! – Pravda je, – súhlasili sme.

Hary s Mickou sa celkom znepríateliili. Neraz sa pri miske pobili. Harymu sme začali dávať mliečko pred búdu a Micku pod pec. O Lesinke sme nevedeli nič.

Bola jar. Otec prišiel z obchôdzky. – Hádajte, deti, koho som videl? – pýtal sa nás. – Neuhádne me, nevieme. – Lesinku. Býva v lese nedaleko horárne. Má malíčka srnčiatko. Hned sme tam chceli ísť s otcom. – Otecko, vezmeme si ju domov! Aj s malíčkym srnčiatkom. Budeme ich opatrosť, – prosili sme otca. Ale otec nedovolil. Ona si srnčiatko najlepšie sama vychováva.

JÁN KOVALÍK

NEBUCHAJ, NEBÚCHAJ...

DOKONCENIE Z PREDOSLEHO ČÍSLA

MÁRIA RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ

A zatiaľ čo v izbe len tak vrelo, mlynárka s dievkou čistila hydinu a pripravovala málú hostinu. – Keby tak bola i len tušila, pre koho to chystá! Ale ona videla už svoju Anču v zemianskej kúrii, a mlynár i Anča v izbe videli v duchu to isté. Nikto nič sa nedomyslel, nedovítip, mladý pán očaril všetkých. Len ty a ja sme hneď vedeli, že je to Jánosík.

Pomaly sa stmievalo a podali večeru. Jedlo sa, pilo – a hostia i domáci sa smiali a žartovali. A pokým Jánosík vtipom zabával všetkých pri stole, zatiaľ jeho chlapci vnikli zadným vchodom do mlynice a odnášali, čo sa dalo. Už boli v izbičke nad hlavou hodujúcich, otvárali truhly a vyberali drahé rúcha Ančine, keď zrazu buch! Vyšmykol sa Huncagovi vrchnák z ruky a trepol o truhlu.

Na šťastie v izbe pod nimi bola veľmi hlasná vrava a smiech, že nikto nič nezbadal.

Len Jánosíkovo bystré ucho i tak všetko zachytilo a aby dal výstrahu chlapcom, skočil chytrý k muzikantom a čistým hlasom zaspieval:

Nebúchaj, nebúchaj, bo povala treští,
by ste nezlámalí všetkým tuná kostí!
Všetky kone osedlajte!
len Lisku mi tu nechajte!

Muzikanti hneď skočili do nôty – a znova sa hralo, spievalo a tancovalo. Ale zbojníci hore už porozumeli. V mäkkých krpcach stúpali ako mačka potichu a dom vykradli do znaku. Veď nik nezával pozor. Dnu mlynár a mlynárka šli oči nechaf na svojej Anči a mladom pánovi – von paholci chrápalí popiti, nuž hôrni chlapci aj hvízdajúci mohli vyvieť kone z maštale. Jedni kone vyvádzali, druhí na ne pohodlne naložili bohatú korisť a o chvíľu sa všetci stratili v tme.

Len Liska, podľa rozkazu, čakala pri ceste, kde ju Putnok priviazel o strom.

A vo mlyne trvala veselá zábava až do sámeho svitu. Keď však kohutky zaspievali tretí raz – mladý pán sa začal zberať preč. Najprv sa rodičom podčakoval za pekné privítanie, šteďre pohostenie, – potom Anča za príjemné počavenie. Mlynár i mlynárka ho najsrdcnejšimi slovami pozývali, aby k nim zase přišel, a to čo najskôr. Anča nepovedala slova, ale z jej rozziarenej tváre mohol každý čítať, že je to jej najvrúcenejšie želanie. Hosť prisľúbil – a odišiel. Dom odrazu stíhol. Ach, bol to taký slávny večer, že mlynár, mlynárka i pekná Anča od šťastia ledva zaspali.

Ale ráno, to len bolo prekvapenie! V hornnej izbe všetky truhlice vytvárané, Ančine rúcha, jej výbava i mlynárove peniaze – všetko preč! Bolože teraz pláču a zalamovania rúk! Najbohatšia dievka na doline za jedinú noc sa stala chudobná ani tá kostolná myš. A mlynárovec neboli by sa nikdy dozvedeli, kto im tak dôkladne od bohatstva pomohol, keby sa v priečinku truhly nebol našiel takýto list:

Koho morí veľká pýcha,
tomu sa vraj tažko dýcha.
Aby vás to nemátnalo,
pobrali sme, čo sa dalo.

Jánosíkovi hôrni chlapci

Iba teraz všetkým svitlo, akého to hosťa mali v dome. Mlynároci čeladi prisne zakázali o tom pred kymkoľvek hovoriť a sami tiež mlčali – a predsa to už na druhý deň vedela celá dedina. A kto má škodu – o posmeh nech sa nestará. Chudera Anča sa už medzi ľudmi ani ukázať nemohla, čo ju prezývali len „pani z kaštieľa“.

Ako rôčky pribúdali, tak mizla Ančina krásu – a už ani pyšná nebola. Už by sa bola vydala za kohokoľvek, ale na pytača márne čakala, neprišiel nikto.

Prišiel Eman ze školy a poviedal:

Zitra budeme pri mluvnici rozebírat vétu.

A babička na to:

No dobре, ale aby to nedopadol ako tuhle s tím budíkem...

HUMOR

Tatínek domlováva:
Bédo, jak to, že nemáš na žákovské knížce napsané své jméno? Co když se ti ztratí?
Kdepak! Mně ji určitě nikdo nevezme!

P

prawnik

URLOPY
DLA
CHAŁUPNIKÓW

O 1 stycznia 1976 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z 31 grudnia 1975 r., przyznające szereg uprawnień chalupnikom, w tym w sprawie urlopów. Wspomniane rozporządzenie zapewniło ludziom pracy na kładce przywileje urlopowe, a więc prawo do corocznego, nieprzerwanego, płatnego urlopu wypoczynkowego w wymiarze 14, 17, 20 i 26 dni roboczych — zależnie od długości okresu pracy, z założeniem okresu nauki, w myśl art. 155 kodeksu prawnego.

W tym miejscu istotna uwaga. Chalupnik zaliczony do I, II lub III grupy invalidów wojennych zachowuje prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego w wymiarze 10 dni roboczych, jeżeli wy-

miar jego urlopu nie przekracza 26 dni. Stanowi o tym ustawa z 29.V.1974 roku art. 18. To samo dotyczy chalupników, którzy uzyskali ze ZBoWiD-u zaświadczenie kombatanckie uprawniające do zwiększonej pomocy dla kombatanłów i więźniów obozów koncentracyjnych w myśl art. 7 ustawy z 23.X. 1975 r.

Chalupnik uzyskuje prawo do urlopu wypoczynkowego za lata kalendarzowe, ale z dolu — w danym roku kalendarzowym za poprzedni rok pracy.

Jak więc przedstawia się kwestia urlopowa w myśl nowych zasad?

W 1977 roku chalupnik korzystać będzie z 14, 17, 20 czy 26 dni urlopu — w zależności od długości okresu pracy w 1976 r. i w zależności od posiadanego wykształcenia.

Należy zwrócić uwagę, że urlop może być inny, niższy, a to tylko w tym przypadku, jeżeli w którymś z miesięcy roku poprzedniego chalupnik osiągnął ze swojej winy wynagrodzenie niższe niż 600 zł. Ta zasada ewentualnego obniżenia wymiaru urlopu

będzie obowiązywać przy ustalaniu każdego następującego urlopu wypoczynkowego.

W jaki sposób ma być ustalony urlop za 1975 r.?

Należy obliczyć długość okresu pracy nakładając danego chalupnika. Doliczyć tu trzeba tzw. okresy zaliczalne (t.j. okresy służby wojskowej, MO, czy służby więziennej). Nadto doliczyć należy okres nauki w myśl art. 155 kodeksu prawnego.

Długość tego okresu pozwoli ustalić wymiar urlopu wypoczynkowego, jaki przysługiwałby za 1975 r.

I tu istotna uwaga. Za każdy miesiąc, w którym chalupnik nie był objęty ubezpieczeniem społecznym odlicza się jedną dwunastą część urlopu. Odliczyć też trzeba od ustalonego wymiaru taką liczbę dni urlopu, jaką ewentualnie została już wykorzystana w 1975 r.

Jest to zatem, w oparciu o wykładnię Ministerstwa Płac i Spraw Socjalnych, urlop za 1975 r., ale ustalany według nowych zasad obowiązujących od 1 stycznia 1976 r.

Ten sposób obliczania dotyczy chalupników — invalidów I i II grupy. Oni bowiem od kilku lat korzystali z urlopem w wymiarze przysługującym pracownikom. Wymiar urlopu wypoczynkowego chalupników — invalidów w 1976 r. odpowiadać winien długości okresu ich pracy nakładcej (z uwzględnieniem okresów zaliczalnych plus okres nauki w myśl art. 155 kodeksu prawnego) w 1975 r. — bez potrąceń. W takim wymiarze należy się chalupnikom invalidom I i II grupy urlop wypoczynkowy.

Podstawa prawnia: rozporządzenie Rady Ministrów z 31 grudnia 1975 r. w sprawie uprawnień pracowników osób wykonyujących pracę nakładczą. Dz.U. nr 3 poz. 19 z 1976 r. Ustawa z 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu invalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin. Dz.U. nr 21 poz. 117 art. 8 dotyczący dodatkowego urlopu — 10 dni roboczych. Ustawa z 23.X. 1975 r. w sprawie zwiększonej pomocy dla kombatanłów i więźniów obozów koncentracyjnych. Dz.U. nr 34 poz. 186 art. 7.

V

veterinarz

PIELEGNOWANIE
ZWIERZĄT

Zdrowie i wydajność zwierząt zależy między innymi od odpowiedniego pielęgnowania ich. Bodajże najważniejsza przy pielęgnacji jest skóra. Skóra bowiem jest narządem przez który organizm oddycha, oraz wydziela pociski i ślasy. Jeśli skóry nie czyste się i nie myje, to luszczy się naskórek i kurz osiadający na skórze, oraz pot i łój wydzielane przez gruczoły skórne, zatykają pory, przez co oddychanie skórne jest utrudnione, a skóra świdzi. Na nieczyszczonej skórze gnieździą się różnego rodzaju pasożyty, jak wszy, pchły lub kleszcze oraz zarazki. Przez czyszczenie skóry nie tylko usuwa się brud i pasożyty oraz usprawnia oddychanie skórne, lecz również masuje się ją, co umożliwia szybsze krążenie krwi, a tym samym

lepszą przemianę materii. Jeśli porównamy zwierzę codziennie czyszczoną ze zwierzętami tak samo żywionymi, lecz zawsze oblepionymi brudem, przekonamy się że czyste nie tylko wyglądają znacznie lepiej, lecz są bardziej żywotne i wydajne. Stwierdzono, że bydło o czyszczonej codziennie skórze daje więcej mleka, od stałego brudnego. Czyszczenie winno być dokonywane na dworze jeśli np. w zimie robi się to w pomieszczeniu, to należy je natychmiast przewietrzyć. Nie czyste się zwierząt podczas karmienia, gdyż niepokoi to je, oraz zanieczyszcza karmę. Do czyszczenia koni i bydła używamy szczotki i wiechcia słomy. Szczotką pociąga się raz pod włos, a raz z włosem, aby zabrać brud. Po każdym pociągnięciu z włosem należy szczotkę oczyścić o zgrzebło. Należy pamiętać, że zgrzebło służy tylko do czyszczenia szczotki w żadnym wypadku nie wolno zgrzeblem oczyścić zwierzęcia, ponieważ można je pokaleczyć, zwilżca na biodrach, kolanach stawach

skórowych. Zgrzebło uszkadza skórę, a przez uszkodzoną skórę łatwo przenikają do organizmu zarazki. Ogon i grzywy konia rozczesuje się palcami a potem czyste się szczotką. Zwrócić trzeba uwagę na ogon krowy bardzo często umazany nawozem, trzeba go więc wytrzeć wiechkiem słomy, a potem umyć. W ciepłe dni, o temperaturze powyżej 18°C należy bydło i konie pławić w wodzie i umyć. W upalne dni robi się to rano lub po południu. Trzeba tylko uważać aby zwierzęta nie były zgrzane i spocone. Po każdym myciu zwierzę powinno wyschnąć możliwie na słońcu. Oprócz koni i bydła, należy pamiętać też o świńach które czyste się wiechkiem słomy. Owiec nie czyste się ze wzgledu na wełnę, należy im wobec tego zapewnić czystość i porządek w owczarni. Przy strzyżeniu zaś uważać aby nie zranili skóry, a w razie skałeczenia ranę zaraz zjadynować.

Niezwykle ważną sprawą w chowie bydła mlecznego, stanowiącą jeden z podstawowych warunków

uzyskania wysokiej mleczności jest pielęgnowanie wymienia, a więc dokładne mycie cieplą wodą i wytarcie suchą śicerką, przed dojeniem. Tutaj z pomocą przyszła nam chemia dostarczając na rynek preparat pod nazwą INCOZAN W. Jest to bardzo silnie działający na zarazki preparat, oraz myjący stosowany w higienie doju i zapobieganiu zapaleniom wymienia. Preparat ten posiada własność pielęgnacyjną dla skóry wymienia i rąk dojarzy. Do mycia wymion używa się 4% roztwor (2,5 łyżki stołowej INCOZONU W na 1 litr wody), należy go przygotować codziennie, w którym moczy się śicerkę i nia obmywa wymię.

U niektórych sztuk bydła i baranów rogi wyrastają nadmiernie, a zagiając się ku dołowi uciskają głowę w okolicy oczu. Czasem rogi są zbyt ostre i zdarza się, że krowa z takimi rogami bodzie swoje sasiadki i kaleczy je. Aby do tego nie dopuścić stosujemy przycinanie rogów.

HENRYK MĄCZKA

Z

uzka

ZAPEČENÉ JABEKÁ

Rozpočet pre viac osôb: 1/2 kg jablk, 50 g lekváru,

20 g masla na vymästenie, 10 g cukru.

Cesto: 2 vajcia, 50 g krušicovej múky, 50 g kryštálového cukru.

Jablká umyjeme, olúpeme a vykrojíme z nich jaderník. Dáme ich na panvici a necháme v rúre

zmäknúť. Vychladnuté naplníme lekvárom, uložíme na malú vymästenú ohňovzdornú misku, polejeme piškotovým cestom a upečieme. Upečené posypeme cukrom.

Cesto: Celé vajcia vyšľaháme s eukrom a zláhka primiešame múku.

OVOCNÁ PENA

Rozpočet pre viac osôb: 1/2 kg jablk, 150 g cukru, 2 bielky, citrónová šťava.

Umyté jablká upečieme v rúre, pretrime cez sito do misy, pridáme eukor, bielky, citrónovú šťavu a šľaháme asi 20 minút do zhustnutia. Penu podávame s piškotami.

Wieska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksal 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

Adres ZG TKCiS: 31-024 Kraków, ul. Szpitalna 38, tel. 212-92.

Cena prenumeraty krajowej: rocznie — 12 zł; półrocznie — 6 zł; kwartalnie — 3 zł. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 každego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Prenumeratę na kraj dla czytelników indywidualnych przyjmują Urzędy Pocztowe oraz listonosze. Wszystkie instytucje państwowie i społeczne w miastach, zamawiają prenumeraty wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur — zamawiają prenumeraty za pośrednictwem Urzędów Pocztowych.

Prenumerate na zagranicę przyjmuje: RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Biuro Kolektora Wydawnictw Zagranicznych, ul. Wronia 23, 00-840 Warszawa. Konto Nr 1-6-100024. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajowej o 50%.

Oddano do składu 4.VIII.76. Numer podpisano do druku 3.IX.76.

Druk: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 1164. Nr indeksu 38601/38501. J-50.

ŽIVOT

CZASOPISMO
SPOŁECZNO
KULTURALNE

Ukazuje się
do 15 każdego
miesiąca

NEVIETE SI PORADIŤ S RÓZNYMI ŤAŽKOSŤAMI A ZÁLEŽITOSTAMI, KTORÉ VÁS ROZČUELUJÚ? NAPISTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA ŽIVOT, 00372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13, ODPOVIEME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH ČASOPISU ALEBO LISTOM.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redaguje: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelny, Marian Kaśkiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: Augustin Andrašák (Jablonka), František Bednářík (Nowa Biala), Alojz Biel (Zubrzyca Górska), Augustin Bryja (Lapsze Wyżne), Alojz Galuš (Krempachy), Vladimír Hess (Lublin), František Chalupka (Nowa Biala), Bronislav Knapčík (Mikolów) Ján Kovalík (Zubrzyca Dolna), Andrej Kucek (Lipnica Wielka), František Kurnát (Nowa Biala), Waclaw Luščinský (Zelów), Lídia Mšáľová (Zubrzyca Górska), Lídie Mundillova (Kuców), Ignác Nižník (Myślenice), František Paciga (Krempachy), Alžbeta Stojovská (Warszawa), Ján Spernoga (Warszawa), Růžena Urbánová (Gesiniec), Valerie Wojnarowska (Warszawa), Andrej Vaksman'ský (Tribš), Andrej Vojtaš (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska; tłumaczenia na jęz. słowacki — Alžbeta Stojovská; weryfikacja stylistyczna i korekta jęz. słowackiego — Ján Spernoga; red. techn. — Kazimiera Komosa; oprac. graf. — Joanna Swierczyńska.

Nadsyłanych rekopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „Współczesne” RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul.

JMÉNO VĚSTÍ

DOROTA

Bývá většinou originální, její zjev, krása, charakter, temperament, povaha i zájmy jsou zcela zvláštní. Středně vysoká, na svůj věk vyspělá. Je moudrá, bystrá, chápavá a vtipná. Od dětství překvapuje rodinu dotazy, nápaditými odpověďmi a výřečností. Většinou mívala letoru sanguinickou nebo flegmatickou. Ve škole se velmi dobře učí, často končí vysokou školu a bývá z ní vynikající vědkyně. Je střízlivá a doveče se dokonale ovládat. Nedává se nicím strhnout, jen stěží ji lze uvést v nadšení a vyvolat zanícení pro nějakou věc. I jiskřička romantismu je ukryta v hloubi její duše. Přátel mívalo, ačkoliv si jí okolí váží. Snad se lidé trochu bojí jejího ostrého jazyka. Obléká se střízlivě, nesnáší módní výstřelky. Často zůstává v životě sama. Provádí-li se, její manžel bývá většinou o hodně starší než ona. Má-li děti, vychovává je velice přísně.

Oblíbenou květinou Doroty je růže; šťastnými čísly 18 a 17. Z drahokamů má nejraději alexandrin. Jméno Dorota je řeckého původu — Dorothea. V překladu znamená dar boží. Ve středověku bylo jméno Dorota velmi oblíbené v Čechách a v Německu. Později přišlo do Polska a stalo se jedním z nejoblíbenějších ženských jmen.

SNÁR

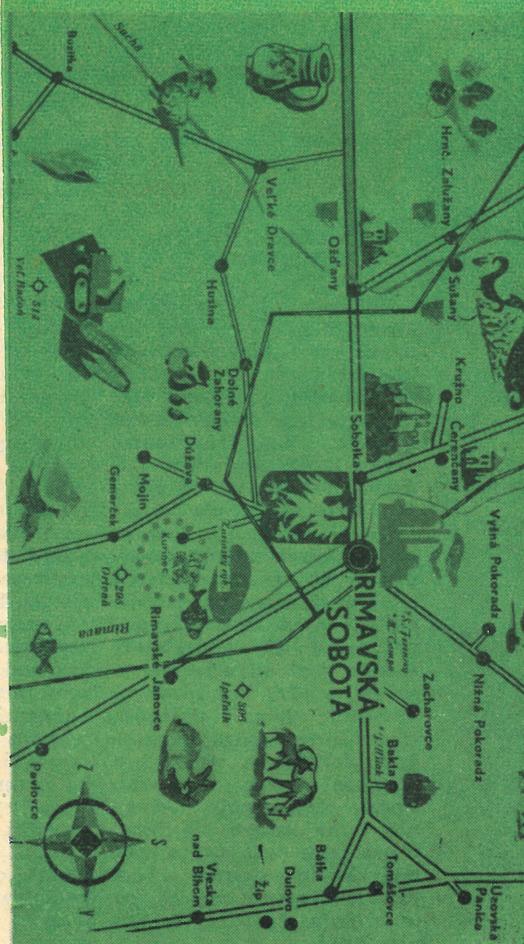
VERÍTE SNOM? NIE? ANI MY NEVERÍME, ALE PREDSA KAŽDÝ Z NÁS SA NIEKEDY POZRIE DO SNÁRA, AJ KEĎ TO POKLADÁ ZA PREDSDUDOK NÁSICH BABIČIEK. OSTATNE, VED JE TO IBA ZÁBAVA. TAK TED, KED SA VÁM SNÍVA:

Vesta — chceš zavádzat novoty
Veteriná smršť — nepriaznivý osud fa čaká
Vetva zelená — štěstie a požehnanie
— suchá — neštěstie
Veverička, vidieť ju — neočakávaná radosť
— jest vidieť — rodinné štěstie
— chytat — přideš do nebezpečenstva
— byť nou pohrynutý — budeš mat nepríjemnosti kvôli mužovi alebo detom
Veža, vystupovala na ňu — prospech, výhoda
— krásna vysoká — prekonaš ťažkosti
— rúcat sa vidieť — budeš olúpený o slobo
Včely vidieť pri práci — pekné nádeje
— rojíť sa vidieť — dobrý rok pre rolníkov
— chytat — zisk, výhra
— usmrťť — neštěstie a stráta niečoho
— byť nimi poštípaný — nepríjemnosti a prekážky
Včelin — veľmi vysoký zisk
Vidly — štěstie a bohatstvo
Vináreň — nie si striedny
Vinný sud — pozveš veľa hostov.
— rozbitý — ťažké neštěstie.

RIMAVSKÁ SOBOTA

Z ASTROLÓGOVEJ KRONIKY

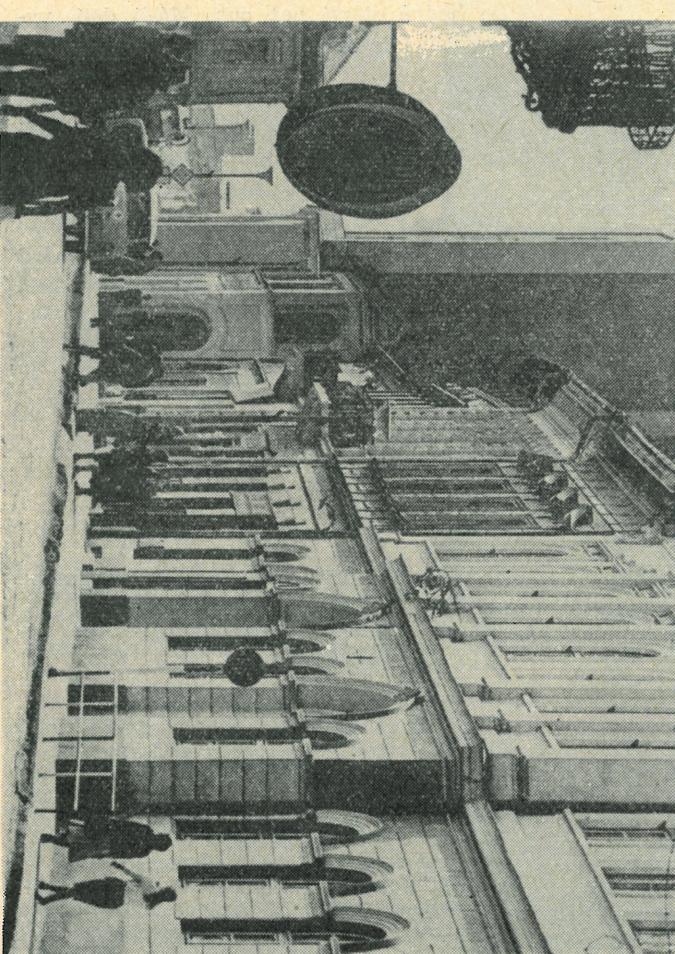
VÁHY

V južnej časti Stredoslovenského kraja, v urodejke a romantickej kotline rieky Rimavy, leží Rimavská Sobota — okresné sídlo, ktoré patrí k najkrajším mestám historického Gemera.

V tomto meste, v Aste, v dňoch od 24. júla do 7. augusta t.r. bolo na rekreačii 22 detí krajanov z rôznych dediniek Oravy a Spiša. Najprv Oddeľenie pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej v Bratislave pozvalo 13 detí. Na niekoľko dní pred odcestovaním dostali sime v redakciu telefón zo spomenného Oddelenia MS, že dodatočne požýva ďalších 10 detí. Innež sme informovali UV našej Spoločnosti v Králove, aby túto možnosť píne využili. Vďaka operatívni kr. M. Ziembovej a kr. F. Kurnáta a za výdatnej pomoci riaditeľky školy v Jablonke Matonogoch H. Andrašákovej sa všetko podarilo načas vyhovieť. Aj novosáčské pasové oddelenie nám išlo na ruku a 24. júla všetky deti odcestovali spolu. K ich dojmom sa ešte vrátime. Teraz sa zoznáme aspoň sručne s mestom, v ktorom krajanček deti strávili krásne prázdniny.

Búvalý župný dom, teraz budova ONV.
Foto: Anton Puk

Rimavská Sobota — život v meste.
Foto: Miro Gregor

Územie Rimavskej Soboty bolo osídlené už v praveku. Hromadné nálezy bronzových zbraní, nástrojov a šperkov dokazujú osídlenie najmä v mladšej dobe bronzovej a halštatskej. Kypel tunu života prvých Slovanov za Samorej ríše v 7. storočí, ale aj neskôr, keď Rimavská Sobota patrila k Veľkomoravskej ríši. Začiatkom 11. storočia bolo územie mesta významne do formujúceho sa uhorského ranofeudálneho štátu, keď po páde Veľkomoravskej ríše nastala arpaďska monarchia a slovenské územie postupne obsadili Maďari.

Mesto bolo pôvodne baníckou osadou, v ktorej sa ryžovalo zlato z Rimavy. Hovorí sa, že nad Rimavou kráľ Bela IV. razil po tatárskom vpáde zlate mince. Prave on pozýval do Tatármu značených slovenských osád a mest kolonistov — banikov v polovici 13. storočia.

Prvý dopis oznámy záznam o Rimavskej Sobote je v liste arcibiskupa Štefana Vancsayho z Kalocze z roku 1270. Uvádzá sa v nom Rimavskú Sobotu ako Rymoa Zumbota v súvis-

losti s výsadami udelenými kolonistom z nedalekej Rimavskej Bane, ktorá bola jednou z najstarších obcí Rimavskej doliny, založenou banikmi. Z obahu tejto listiny vyplýva, že Rimavská Sobota je veľmi starý sídliskom, ktoré v 12. storočí sa vynutilo v trhové stredisko a spolu s celým údolím Rimavy bolo majetkom spomenutého arcaibiskupa.

So vznikom mesta a jeho pomenovaním spaja sa niekoľko povestí. Ako to uvádzajú niektoré publikácie, mesto malo vzniknúť spojením siedmich osád a meno Rimavská Sobota dosialo od Rimavy a od toho, že bolo mestom naďalej. V rodine, riešia aj tie pokojne. Neznášajú totiž hádky a nešvary. Pre tieto vlastnosti a ich ludia majú jemne.

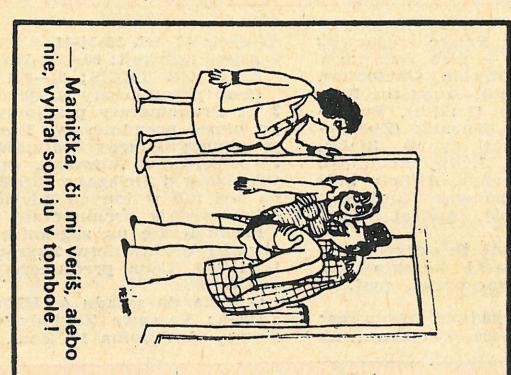
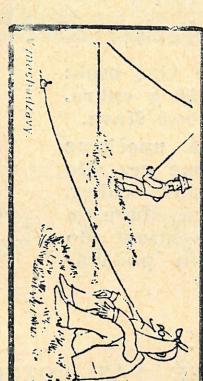
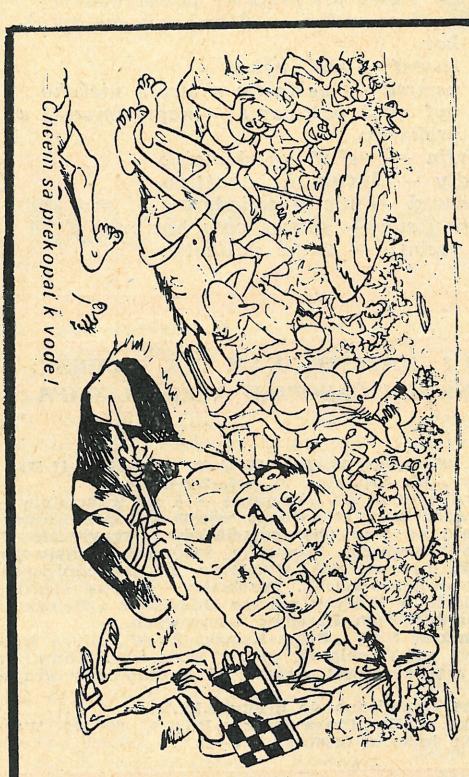
Pri volbě povolania ludia narodení v znamení Váh mají by

ktorý mestu obsadil a v ňom diktoval podmienky premoženemu Jánovi Hunyadymu.

16. storočie bolo na Slovensku plné protifikadov a prinieslo domácomu obyvatelstvu veta utrpenia. Upadla kráľovská moc a stúpla väha magnátov a zbohatlikov. Stratila sa odolnosť krajiny brániť sa vlastnými silami proti tureckému nebezpečenstvu. Turci obsadili Budín, Ostrihom, dobyli množstvo hradov a polodruha storočia pustošili polovinu slovenského územia. Aj boje o uhorský trón medzi Ferdinandom Habsburgom a Jánom Zápoľským

sa povážsne odohrávali na slovenskom území. V týchto časoch Rimavská Sobota prežila dlhé desaťročia osmanskotureckej nadvlády. Turci vybudovali ňajakej mestu na kopci nad obcou Sobotka mohutné opevnenie, odkiaľ podnikali svoje ľapežné výpravy. Ich vođa beg Hanza vyzýval z dobývania v roku 1552 Filakovského hradu slovenské banské mestá, aby ..... už končne prišli k rozumu a poddali sa ludi narodených v znamení Vodného a Blízencov.

Humor

Ludia narodení v tomto znamení, teda od 23. septembra do 22. októbra, sú spravidliví, citliví a štachetní. Vždy reagujú na cudzie nešťastia a starosti a rádi pomáhajú iným. Zbožňujú krásu a hudbu, majú jemné, uhladené správanie. Priam bázia pochvalach alebo dobrého mordne priažnivé obdobie v slove. Všetky, dokonca aj tie najazšie ofázy v rodine, riešia medzi nimi aj Ján Jístra z Brandýsa, ktorý mestu obsadil a v ňom diktoval podmienky premoženemu Jánovi Hunyadymu.

16. storočie bolo na Slovensku plné protifikadov a prinieslo domácomu obyvatelstvu veta utrpenia. Upadla kráľovská moc a stúpla väha magnátov a zbohatlikov. Stratila sa odolnosť krajiny brániť sa vlastnými silami proti tureckému nebezpečenstvu. Turci obsadili Budín, Ostrihom, dobyli množstvo hradov a polodruha storočia pustošili polovinu slovenského územia. Aj boje o uhorský trón medzi Ferdinandom Habsburgom a Jánom Zápoľským sa povážsne odohrávali na slovenskom území. V týchto časoch Rimavská Sobota prežila dlhé desaťročia osmanskotureckej nadvlády. Turci vybudovali ňajakej mestu na kopci nad obcou Sobotka mohutné opevnenie, odkiaľ podnikali svoje ľapežné výpravy. Ich vođa beg Hanza vyzýval z dobývania v roku 1552 Filakovského hradu slovenské banské mestá, aby ..... už končne prišli k rozumu a poddali sa ludi narodených v znamení Vodného a Blízencov.